

Наше Слово

PIK LXVI № 15 (3322) WARSZAWA, 11 KWIEŃCIA 2021 ROKU
CІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

На дитячі колективи на сцені та повний зал глядачів поки доведеться почекаати. На фото – 52-й Дитячий фестиваль української культури в Ельблонзі. Виступає ансамбль народного танцю «Черемош» з Венгожева, 2018 рік.

Фото Христини Занік

Плани роботи Об'єднання в умовах карантину

Думками після VIII з'їзду Об'єднання українців у Польщі, що відбувся 28 березня, а також планами своїх заходів на цей рік поділилися голови відділів організації.

Марія Білас,
голова Сяницького відділу ОУП

В обставинах, в яких ми всі опинилися, дуже важко щось планувати, але не можна сказати, що ми «спимо» і нічого не відбувається. Нещодавно ми завершили мистецький конкурс до річниці Тараса Шевченка, діти з нашого регіону, які взяли в ньому участь, отримали нагороди, а їхні роботи зібрано на виставці у домі в Мокрому.

Утім, це не все, що плануємо реалізувати у контексті шевченківського свята. Вже в травні плануємо відео-запис Шевченківської програми у виконанні вчителів з пунктів навчання з нашого округу. Сценарій вже написаний, ролі розподіляються, отже, маємо надію, що це вдасться нам зробити. Зараз все відбувається трохи інакше, ніж раніше, коли вчителі готували учнів до виступів. Тепер з приводу пандемії учнів зібрати складно, потрібні дозволи батьків, тому ми вирішили самі взятися за це діло. Не буду розкривати подробиці, нехай це буде несподіванка.

Друга річ, яку збираємося реалізувати цього року, – це наше традиційне Свято над Ославою в Мокрому. Проте в якій формі воно відбудеться, будемо вирішувати приблизно у червні. Допускаємо і відеозапис, і живий концерт, і відкриті майстер-класи, але як остаточно все вийде – побачимо по ходу. Вже на цей момент відомо, що запросити народні колективи до нас буде важко, але, може, ситуація виявиться більш оптимістичною, ніж це виглядає зараз.

Ігор Горків,
голова Перемиського відділу ОУП

Звісно, все у великій мірі означає пандемія. Це видно вже після двох тижнів народних майстер-класів, які ми розпочали в березні в Народному домі (народні співи, гра на інструментах, танці, чоловічий літургійний спів та навчання грі в шахи). Позаяк почався локдаун, нам довелося перенести частину занять в інтернет, частину припинити та звертатися про до-

звіл змінити їхню форму до грантодавця – Міністерства внутрішніх справ і адміністрації. Проте сподіваємося, що протягом двох тижнів ситуація настільки прийде в норму, що ми повернемося до стаціонарної діяльності.

Якщо дивитися на дальню перспективу, то хочемо реалізувати усі наші постійні події, відвідати місця пам'яті, зокрема молими на могилі воїнів УНР в Пиккулічах, також хочемо провести липневий концерт «Зустрічі на пограниччі», подію просто неба «Калина запрошує» у Кальникові та фестиваль «WATCH DOCS». У другій частині року плануємо також дві нестандартні події, пов'язані з відзначеннями шевченківського свята, але про деталі поки що говорити не буду – думаю, що ці нові форми заходів будуть для всіх несподіванкою.

У межах діяльності осередків української культури хочемо теж відвідати три інші гуртки ОУП з презентацією нашої роботи. Варто також сказати, що свою діяльність відновлює учнівський театр «ПоприВсе» та починає працювати зовсім новий театральний проєкт для дорослих під назвою «Театр Повернення». Прем'єри їхніх вистав мають відбутися влітку.

І насамкінець – перед нами стоять виклики перепису населення, до якого маємо намір активно залучитися, а також початок роботи великого проєкту на два роки «Коаліція меншинних та мігрантських організацій», який будемо реалізовувати у партнерстві з організаціями з Кракова, Вроцлава і Варшави. Він спрямований на підтримку організацій, неформальних груп та лідерів з середовища меншин та мігрантів, а також створення кращих відносин між цими двома групами. У межах цього проєкту ще в 2021 році у нас відбудеться курс для молодих активістів зі згаданих середовищ.

Степан Мігус,
голова Ольштинського відділу ОУП

Оскільки в березні не вдалося, то у травні в Кентшині та Ольштині хочемо провести заходи, присвячені Тарасові Шевченку. Якщо утримаються пандемічні обмеження, то святкування відбудуться в режимі онлайн. Позаяк могли виникнути проблеми з орендою приміщення, ці заходи ми одразу запланували провести у прицерковних світлицях. Потім 5 червня має відбутися ярмарок «З мальованої скрині» в Кентшині, а днем пізніше – «Післяобіддя з українською культурою» в Ілаві.

В серпні у Срокові хочуть провести «Відкриття культурного сезону українців Вармії та Мазур». На цей місяць в Ольштині запланований і «Міжнародний музичний фестиваль „Під спільним небом“», який кожен два роки спільно проводять українці, німці та роми. На зламі жовтня і листопада також в Ольштині мають відбутися «Загальнопольські дні українського театру». В столиці регіону на грудень заплановано і «Регіональний огляд співаної поезії, авторської і популярної пісні». У частині заходів ми чекаємо на участь виконавців з України, але підозрюю, що до червня вони, напевно, не прийдуть. Вірю, що хоча б у серпні це буде вже можливе.

Адам Цалка,
голова Мазурського відділу ОУП

Плани в нас є, але, звичайно, невідомо, як буде з їхнім виконанням. Ми оптимістично в заявах на більшість грантів вказували, що заходи відбудуться вживу. Відносини з важливими донорами – місцевим та регіональним самоврядуванням – у нас непогані, тож не бачимо проблем й у випадку переходу у режим онлайн. Найближчим у календарі Мазурського відділу є «Свято дитячої творчості» у Гіжицьку, яке планують провести в кінці квітня або на початку травня. Центр відділу – місто Гіжицько – тісно співпрацює з українським Дубном. В червні планують відзначати 20 років цього партнерства, що відбуватиметься в межах «XXXIII Днів української культури» в Гіжицьку. На липень в Крулянках запланована «Етномандрівка 2021 – Місячна ніч Купала». Це спроба повернути дуже популярні колись серед публіки місцеві купальські заходи. У серпні в Баях-Мазурських планують провести «Барви української культури». У жовтні в Гіжицьку – ювілейні «XX Міжнародні концерти церковної музики». Плануємо також зібрати команду охочих до участі в цьогорічному «Leopolis Grand Prix» – організованому у Львові заході для шанувальників ретро-машин.

Роман Білас,
голова Кошалінського відділу ОУП

Насамперед я б хотів подякувати колишньому голові Петрові Тимі, який довгі роки був очільником Об'єднання українців у Польщі, а раніше секретарем. Також хотів би подякувати членам Головної ради ОУП, які в цьому році вже не балотувалися до нової ради, тобто професору Романові Дрозду, Володимирові Філю та іншим діячам, які довгі роки працювали на благо нашої організації. І, звісно, вітаю новообраного голову Мирослава Скірку, який живе у Варшаві, однак походить саме з нашого регіону – сам він родом із Пшещміна.

Нас ще чекає дискусія про те, в якому напрямку буде змінюватися організація, однак зі свого боку пропонуватиму Головній управі, до якої я також увійшов, кілька ідей. По-перше, хотів би, аби в межах нашої організації була створена внутрішня інформаційна система, завдяки чому важливі повідомлення будемо пересилати раз у тиждень всім членам ОУП за допомогою електронної пошти, а в дуже термінових справах – в смс. Також пропонуватиму, аби деякі проєкти були організовані по всій Польщі, завдяки чому поживається співпраця між гуртками та відділами. Одним з таких проєктів мав би стати огляд українського кіно, який повинен проводитися у кожному місті, де живуть українці як з Польщі, так і приїжджі з України. Інший цікавий проєкт, який міг би згуртувати всі національні меншини і який ламає стереотипи про них, і саме тому його варто організувати в різних містах, – це «Зустріч культур». Мусимо теж повернутися до проєкту, який ми обговорювали раніше, а саме – створення в регіонах Центрів національних та етнічних меншин, які повинні фінансуватися польською державою.

Чи готові ми покласти край нашим ілюзіям?

Книга Гжегожа Гаудена «Львів. Кінець ілюзій» («Lwów. Kres iluzji») викликала зацікавлення в Україні ще понад рік тому, коли оригінал вийшов польською мовою. Наприкінці минулого року книга була перекладена українською. Отже, як в Україні оцінили працю про кілька листопадових днів погрому євреїв у Львові польськими солдатами у 1918 році?

Переклад «Кінця ілюзій» був опублікований в Україні в листопаді 2020 року, якраз до 102-ї річниці цієї сумної події. Вона описує погром євреїв регулярними підрозділами польської армії, що також були учасниками польсько-українських боїв у листопаді 1918 року. Після відступу військ Західно-Української Народної Республіки польські воєводи вирішили помститися єврейським мешканцям міста за нібито колаборацію з українцями. Але це тільки ідеологічне обґрунтування низьких почуттів, що стали парадом агресії на тлі проголошення Польщею відновлення незалежності.

Книга Гаудена була видана невеликим львівським видавництвом «Човен». Український ПЕН-клуб включив її до числа найважливіших видань літератури факту у 2020 році, поруч із перекладами відомих англomовних авторів Тімоті Снайдера та Петра Померанцева, а також визначних сучасних українських істориків Сергія Плохія та Олени Стяжкіної.

Проте на книгу Гаудена в Україні звернули увагу роком раніше, коли видання вийшло польською мовою в Польщі. Тоді львівський портал «Збруч» опублікував переклад розгорнутої розмови головного редактора «Газети виборчої» Ярослава Курського з автором. А відомий український письменник Олександр Бойченко написав: «Це не означає, ніби українці за спільну з сусідами довгу історію не брали участі в багатьох інших погромах. Брили — і ми ще колись мусимо самі про це так само ретельно написати. Але сьогодні — як українці — я хочу подякувати польському другу Гжегожу: «Твоїми індивідуальними зусиллями на нашому колективному сумлінні стало на один гріх менше»».

Ідеться про те, що в офіційній версії тодішньої польської влади відповідальність за погром була покладена на... українців та самих же євреїв. Гауден не тільки описує сам погром — але власне й те, як польська влада та польська інтелігенція Львова витирала його із пам'яті або перекладала вину на інших.

Бойченко зробив літературне видання книги, яку переклав львівський перекладач та історик Андрій Павлишин.

«Бий жидов! Спасай Радію!»

Протягом сотень років на території України євреї перебували під постійною загрозою. Вони жили в національному трикутнику українців, поляків та росіян, політичні та національні рухи яких змагалися за владу у країні. Євреїв переслідували всі три групи.

Під час розквіту російського націоналізму, «Чорної сотні» на початку XX століття в Наддніпрянській Україні та Бессарабії (Молдова) відбулися всесвітньо відомі погроми — власне, через них російське слово «rogrom» потрапило в усі світові мови. У Кишиневі,

Києві чи Одесі виконавцями були пролетарії — новий прошарок суспільства, що складався з першого, максимум другого покоління селян. Велику частину з них склали селяни з північних, «російських» безземельних губерній, іншою вагомою частиною пролетаріату були українські селяни, найчастіше також обділені землею. Для «малоросійських» робітників, котрих «великоросійські» колеги звинувачували в «поганій ідентичності», насильство над євреями було способом підняття самооцінки, демонстрації своєї «великоруської» приналежності — звідси відоме гасло погромів: «Бий жидов! Спасай Радію!».

Історія українсько-єврейських відносин видається складнішою, ніж польсько-єврейських чи польсько-українських. У стосунках між євреями та українцями завжди найважливішим був хтось третій: російські імперіалісти, польські шовіністи чи врешті німецькі нацисти.

Однак поки в Галичині під час проголошення польської незалежності тривав описаний Гауденом погром, Українська Центральна Рада в Києві зробила одну з перших і небагатьох спроб діалогу з єврейською громадою. Голова Центральної Ради Михайло Грушевський заявив, що євреї були та є таким же «поневоле-ним народом», як і українці, апелював до припинення погромів та обіцяв євреям, полякам і росіянам культурну автономію. Проте в Україні була проблема в іншому: ідеї української еліти погано перекладаються на позиції українського населення, деморалізованого світовою, а потім громадянською війною.

Через кілька років Симон Петлюра стане символом не лише українського антибільшовизму, але й українського антисемітизму. Його погано організована армія здійснила найбільше погромів у 1918–1919 роках з-поміж інших армій (включаючи більшовиків, «білих» чи численних отаманів), що діяли тоді на території сучасної України. Чи справедливо? Історики досі про це сперечаються, в Україні підкреслюють, що Петлюру можна звинуватити лише в запізній реакції на дії власних підвладних, але не в самому антисемітизмі чи тим більше підбурюванні до погромів. Перший погром в Наддніпрянській Україні, до речі, вчинили більшовики: відступаючи у 1918-му з території України, вони вчинили погроми у Новгороді-Сіверському та Глухові (нині Чернігівщина і Сумщина). А єдиною організованою армією, що чинила погроми за дозволом та принадою командирів, були білі «денікінці» — котрі таким чином продовжували перевірену ідеологію «Бий жидов! Спасай Радію!».

І власне на цьому фоні війська ЗУНР, котрі у листопаді 1918 року витіснила польська армія зі Львова, були єдиними, що тоді не мали єврейської крові на руках.

Антисемітизм і антиукраїнізм

І все ж, через кілька десятиріч років, влітку 1941 року, за погромом євреїв у Львові — не менш відомим, ніж одеський чи київський погроми початку XX ст. — стояли українські націоналісти. Війна на Сході вчить українців, що сторінки історії війни також можуть бути неоднозначними та негероїчними. Тому «Кінець ілюзій» в Україні сприйняли досить по-сучасному, як передусім книгу про нас.

«І не тільки в історії країни, й не тільки в історії нації. У вашій власній хаті, серед ваших власних родичів будуть й кати, і жертви, — пише журналіст Віталій Портников у передмові до українського перекладу книги. — І ті, хто перемагав, й ті, хто програвав. Й ті, хто перемагав, бо катував й вбивав, й ті, хто програвав, бо не зраджував людським цінностям. Звичайним людським цінностям, про які так часто забувають в буремні часи. Й про які так часто забувають, коли виживають. Й коли живуть на «кривавих» землях європейського Сходу».

Якщо поляки так ставилися до євреїв, як ми, українці, ставилися до них? Або це лише польська специфіка? Адже сьогодні регулярно чуємо про ксенофобські напади на українців чи українців у Польщі.

«Чи поляки сьогодні є толерантним народом?» — запитує Гаудена журналістка Катерина Москалюк в інтерв'ю на «Українській правді» після прем'єри книги українською мовою «Кінець ілюзій».

«Антисемітизм та ксенофобія, як і антиукраїнські настрої, живі досі. Антисемітизм присутній у като-

лицькому костелі, у медіа, у владних колах, — відповідає Гауден. — Однак хочу наголосити, що сучасне польське суспільство значно відрізняється від того, яке було сто років тому. Це інша Польща. У часи листопадового погрому 1918 року лише одиниці виступили на підтримку євреїв. (...) Сьогодні у «Польщі присутній явний та сильний супротив великих середовищ та суспільних рухів проти шовінізму, ксенофобії та антисемітизму. У медіа постійно з'являються нові, глибокі та часто болючі публікації про темні плями у польській історії. Широке кола поляків хочуть знати правду про польську історію. Це важливо, і це мене тішить».

Книга Гаудена допомагає українцям не лише поглянути на антисемітизм «польськими очима», а й побачити власний історичний ресентимент — так само відомий з польсько-українських відносин. Перекладач книги Андрій Павлишин підкреслює, що проблема зі словами-символами з'явилася на самій обкладинці книги — адже українською мовою не вдалося передати гру слів: «Креси» та кінець.

«Для мене таким непростим словом у книжці стало слово креси. Це імперський термін, який вже давно прижився в польській мові. Його занесли через чорний хід у національну свідомість поляків вже у післявоєнний час, у 1990-х роках. Зараз це слово широко вживається в середовищі, яке ностальгує за довоєнною Польщею. Вживати його без коментаря у серйозній науковій книжці, та ще й присвяченій такому конфліктові, — неприпустимо. Тому ми домовилися, що Гжегож підготує примітку, аби читачі розуміли, про що йдеться. Я спеціально вирішив зберегти це слово, хоч в інших текстах зазвичай використовую більш нейтральне — національні околиці Другої республіки. Воно, звісно, довше, але, точніше», — говорить Павлишин в інтерв'ю під назвою «Серед „патріотів” ця книжка викликала скажену лютю».

«Аж дивно, чому українці не використали цю карту проти поляків»

Робота Гаудена була позитивно оцінена не лише публіцистами й рецензентами, але й фаховими істориками. Олесь Ісаюк зі львівського музею «Тюрма на Лонцького» пояснює, що важко критикувати книгу з точки зору історіографії на тему, яка майже ніколи не обговорювалась. Хоча про неї знали фахівці, що займалися темою листопадових битв 1918 року — при чому як з польської, так і з української сторони.

«Згадки про антиєврейський терор з боку підрозділів польської армії можна знайти у документах командування УГА та у працях міжвоєнних українських дослідників теми — але згадки ці доволі фрагментарно-фактографічні. Насправді, аж дивно бере, чому ця трагедія не була витягнута на світ Божий ще у міжвоєнні роки саме українцями — надто враховуючи жорсткий політичний клімат, у якому знаходилися політичні сили національних меншин у Польщі з партією ендеків та факти політичного союзу УНДО з єврейськими політичними представниками у політичній міжвоєнній Польщі», — пише Ісаюк.

«Удар був би неймовірної сили», — підкреслює вона.

Український історик, професор Іван Монолатій, який вивчає етнічні стосунки в Галичині, має застереження щодо джерел, які використав Гауден, — він базував свою книгу лише на польськомовних джерелах і не посилався на українські.

Монолатій пише, що українці — хоч і в дуже складних конфігураціях — шукали підтримки єврейської громади. Професор нагадує, що член львівської тимчасової ради, створеної поляками, український соціал-демократ Микола Ганкевич через кілька місяців після погрому говорив про «трагедію братовбійчої боротьби, п'ятнадцять років в жидівській дільниці, представляючи картину знищення і вказуючи на темних героїв. Вкінці висловив надію на перемогу червоного прапора і збратання народів».

Однак Монолатій загалом позитивно оцінює всю роботу Гаудена: «Її слід використовувати у подальших дослідженнях ще й тому, що вона показує стратегію уникнення польської відповідальності за злочини, їх заперечення, поширення постправди і фейк-ньюз, використання мови ненависті в етнічних, польських медіа тощо», — робить висновок Монолатій.

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Збір україномовної літератури у Гданську

Гданський гурток Об'єднання українців у Польщі запрошує долучитися до збору літератури українською мовою для Воеводської бібліотеки у Гданську. Ініціатори акції шукають книги для дітей, підлітків і дорослих, видані у 2011-2021 роках. Їх можна принести до домівки (світлиці) ОУП, яка знаходиться за адресою вул. Аксамітна 4а. Збір проводиться щонеділі о 11:30-12:30, а також у середу та п'ятниці о 18:00-19:00.

«Створимо українське книжкове Помор'я разом», — заохочують приєднатися до ініціативи українці з Гданська.

Конференція
«Про нас варто, варто з нами»

Єврейське товариство «Чулент» разом з фондом «Зустріч» та фондом «Jaw Dikh» організувало конференцію «Про нас варто, варто з нами — 15 років Закону про національні і етнічні меншини та регіональну мову. Висновки, рекомендації та нові виклики на майбутнє». Її метою був обмін добрими практиками, створення союзу та коаліції серед меншин. Також ціллю конференції було просування меншинних та мігрантських організацій як партнерів для державного управління та місцевого самоврядування, а також рекомендація законодавчих змін, юридичних механізмів, проєктів та стратегій, які стосуються сучасних викликів меншин.

Конференція складалася з тематичних панелей, які проходили 21-25 березня. Серед українців, які взяли участь в окремих панелях, були співголова Спільної комісії уряду і національних та етнічних меншин доктор Григорій Купріянович, співзасновниця фонду «Зустріч» у Кракові Олександра Запольська, голова фонду «Наш вибір» Мирослава Керик, Уповноважена президента міста Вроцлав у справах мешканців українського походження Ольга Хребор, координаторка Українського дому у Варшаві з фонду «Наш вибір» Іванна Кілюшик. Лемківську громаду представляли члени Головної управи Об'єднання лемків Наталія Гладик (секретар організації) та Григорій Суханич. Також у конференції взяла участь колишня представниця лемків у Спільній комісії уряду та нацменшин професорка, докторка габ. Олена Дуць-Файфер, яка пов'язана з товариством «Руска Бурса». Більше про подію — у наступному номері тижневика.

Колишні українські села
опиняться під водою?

▲ Церква у Мисцувій. Фото з Вікіпедії

Державне водне господарство «Польські води» хоче побудувати водосховище Конти-Мисцова на річці Віслока. Про це повідомляє видання «Газета виборча». Водосховище та дамба мають бути побудовані на території гмін Краппна та Новий Жмігруд (Підкарпатське воєводство). Передбачається, що реалізація проєкту коштуватиме приблизно мільярд злотих. Але найбільша проблема — не в грошах.

Якщо план уряду про будівництво водосховища схвалить, необхідно буде переселити жителів сіл Мисцова та Поляни в гміні Краппна. До II Світової війни в цих двох селах на Лемківщині українське населення становило понад 90% усіх жителів. Після війни українців або депортували до СРСР, або пізніше виселили в межах акції «Вісла» на «західні землі», зокрема біля Лігниць та Любіна.

Сьогодні точна кількість жителів невідома, але попередньо кажуть про 92 будинки, більшість з яких заселені. Реалізація проєкту водосховища також означає, що 26 пам'яток, внесених до реєстру у гміні, будуть затоплені. Це, зокрема, муровані та дерев'яні довоєнні хати, дерев'яні зерносховища, стайні та комори кінця XIX століття та початку 30-х років XX століття.

Як зазначають «Польські води», найціннішою архітектурною пам'яткою є греко-католицька церква в Мисцувій кінця XVIII століття (сьогодні римо-католицький костел). В Полянах є також мурована греко-католицька святиня св. Івана Золотоустого 1914 року, яку 70 років тому у власність забрав римо-католиць-

кий костел. Поряд із церквою у Полянах є також українські надгробки.

Крім житлових будинків та пам'яток, також буде затоплено 150 гектарів лісів, у тому числі 57 гектарів Магурського національного парку.

Проти будівництва водосховища в основному виступають жителі двох сіл, а також екологічні та громадські організації та частина середовища науковців. За словами мешканців, для переходу на інший бік річки Віслоки потрібен міст, і будувати його набагато дешевше, ніж водосховище. «Польські води» планують розпочати підготовку проєкту будівництва у травні цього року. Будівельні роботи можуть стартувати у 2024 році, а їх завершення планується до кінця 2027 року.

«Ruanaig» відновив сполучення
між Польщею та Україною

Після кількомісячної перерви 28 березня авіакомпанія «Ruanaig» відновила сполучення між Польщею та Україною — у весняно-літньому сезоні передбачається шістьнадцять напрямків.

Від кінця березня літаками «Ruanaig» можна подорожувати з польської столиці до Києва, а з 2 червня — до Харкова. З кінця березня можна полетіти з Вроцлава та Гданська у Київ, а з початку травня — в Одесу. З березня відновилися польоти з Кракова в українську столицю, а з травня можна буде вирушити звідти в Одесу, Харків та Херсон.

Рейси за напрямком Познань-Київ виконуватимуться з початку квітня, а місяцем пізніше, з 1 травня, передбачено польоти у Харків та Одесу. Теж з початку травня стартуватимуть рейси Бидгощ-Київ, Катовиці-Київ та Катовиці-Одеса.

Залежно від напрямку польоти відбуватимуться три, два, або один раз у тиждень. Нагадаємо, що авіаперевізник «Ruanaig» скасував низку рейсів з польських міст до інших країн у січні.

Допоможімо підготувати
видання про Сагринь

Фото з архіву Фонду «Калина»

«Постріли — як зернятка вервиці» — такою є назва монографії про злочин у Сагрині, яку готує доктор Маріуш Сава (на фото). Історик походить з Холмщини. Це земля його предків, на якій він виріс і про яку пише.

Маріуш Сава є стипендіатом Польсько-українсько-канадського стипендіального фонду «Калина». У її межах він збирає матеріали про злочин, вчинений Армією Крайовою і Селянськими батальйонами 9-10 березня 1944 року в Сагрині та інших селах Грубешівського повіту, у результаті якого загинули понад 1200 цивільних мешканців.

У робочому варіанті книга поділена на три частини. Перша буде присвячена самому злочину. Друга міститиме сучасні розповіді про село, вшанування пам'яті, суперечки навколо пам'ятника аж до сьогодні. Там буде теж про найбільш актуальну справу, що стосується доктора Григорія Купріяновича, якого втягли у справу злочину в Сагрині, звернувшись через його промову до прокуратури. Автор монографії планує теж присвятити кілька абзаців історичній політиці, яку веде Польська автокефальна православна церква. Вона показує абсолютно іншу перспективу розповіді про жертви весни 1944 року, яку сьогодні мало хто помічає.

Третя частина складатиметься з польських, німецьких, українських документів, свідчень, даних у межах розслідування, спогадів очевидців та фотографій, що належать не тільки родинам жертв, а й сім'ям тих, хто брав участь у нападі.

Маріуш Сава, окрім того, що написав низку наукових (наприклад, книжки про Івана Кедрина «Український емігрант») та публіцистичних текстів (серед іншого опублікованих в виданнях «Український альманах», пол. «Tygodnik Powszechny» і «Karta»), ще й займається громадською діяльністю. У 2009 році він був співзасновником організації, яка відремонтувала стару уніатську церкву у Вербковичах, яку будували його предки. У 2015 році ініціював відновлення зруйнованого православного цвинтаря у Вербковичах, який

також вдалося відремонтувати. Того ж року разом із Українським товариством організував Мотоциклетний рейд шляхом біженства 1915-2015, в основу якого ліг маршрут, що його пройшов ксьондз Іван Которович із Гостинного зі своїми парафіянами.

Над темою про Сагринь та інші села Грубешівщини історик працює з 2014 року. Дотеперішні гроші зі стипендії дали йому можливість зібрати матеріал, купити потрібне спорядження, поширювати тему через ютуб-канал. Мета відео — показати місця, пов'язані з подіями весни 1944 року, а також — проілюструвати конкретні дослідницькі проблеми. Усі записи та повідомлення, що стосуються роботи над монографією, можна прочитати на фейсбук-сторінці «Saigrin '44».

Кожен із нас може фінансово підтримати підготовку цієї книги. Тим більше, що за темою, якою займається Маріуш Сава, йому навіть погрожували минулого року смертю та побиттям. У березні історика повідомили про звільнення з роботи в Інституті національної пам'яті.

Завдяки жертводавцям, текст монографії «Постріли — як зернятка вервиці» буде готовий до кінця року. Маріуш Сава хотів би, аби матеріал пішов у друк відразу після рецензування.

Фінансові пожертви слід висилати на банківський рахунок Польсько-українсько-канадського стипендіального фонду «Калина» (можна з допискою «Monografia o Saigrynie».

Номер банківського рахунку
BGŻ BNP PARIBAS: 141600146218799843200000001

Для іноземних переказів у євро:

IBAN: PL 57 1600 1462 1879 9843 2000 0003,

КОД BIC/SWIFT: PPABPLPK

Polsko-Ukraińsko-Kanadyjska Fundacja Stypendialna
KALYNA, ul. Krasieńskiego 5a/10, 43-300 Bielsko-Biała.

Концерт «3 пісню у серці»

18 квітня вокальна студія «Мальва» з Варшави запрошує усіх на онлайн-концерт однієї з учасниць студії, молоді виконавиці Єлизавети Коструб. Українка є лауреаткою багатьох міжнародних та всеукраїнських конкурсів, виконавицею фольклорних пісень.

«Вона прагне, щоб аутентичний спів ставав поширенішим, а люди дізнавалися більше про свою історію, культуру та традиції», — розповідають про онлайн-подію організатори.

У концерті у виконанні співачки прозвучать українські народні та фольклорні пісні, також почуємо композиції, які співатимуть запрошені гості. Початок концерту о 18:00.

Більше інформації — на фейсбук-сторінці події («3 пісню у серці»).

Новий номер «Над Бугом і Нарвою»

Вийшов другий у 2021 році номер українського часопису Підляшшя «Над Бугом і Нарвою». У двомісячнику можна прочитати про останні події в житті української громади на Підляшші, а також статті, присвячені культурним, громадським, історичним, літературним та фольклорним темам. Серед них помітне місце займають тексти авторів, пов'язаних з Підляським науковим інститутом.

У цьому номері доктор Григорій Купріянович, директор Підляського наукового інституту, ділиться своїми думками перед початком Національного перепису населення 2021 року. Також у номері опублікована стаття про новорічну зустріч з президентом Польщі Анджеєм Дудою, в якій взяв участь історик з Любліна.

Головний редактор «Над Бугом і Нарвою» Юрій Гаврилюк пропонує читачам статтю про історію Гайнівки, а також продовжує цикл статей про Миколу Янчука. Цього разу він пише про місце народження цього видатного жителя Підляшшя. Окрім того, головний редактор пропонує увазі читачів статтю про нещодавно виявлений документ, який свідчить про те, що на початку 1919 року в Києві перебувала делегація, яка від імені з'їзду селян Більського повіту зверталася до влади УНР з проханням включити його до складу української держави.

Секретар Підляського наукового інституту Людмила Лабович аналізує підляську ненормативну лексику, яка з огляду на свою специфіку залишається поза увагою дослідників, хоча й активно побутує в живому мовленні. Постійним елементом у часописі є хроніка подій «3 організованого життя над Бугом і Нарвою».

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Погляд у минуле: на Крим та Майдан

25 березня відбулася онлайн-дискусія «Революція гідності і анексія Криму Російською Федерацією – історична ретроспектива», ініційована студентами з наукового гуртка Ягеллонського університету «Академічна спільнота українознавства ім. Богдана Лепкого». Під час двогодинної розмови учасники мали можливість пригадати події 2014 року та поглибити свої знання про цей винятковий та важкий для українців час. На питання присутніх відповідав видатний політолог і доктор кафедри українознавства цього ж університету Рафал Кенсек. Відеозапис події розміщено на сторінці «Академічної спільноти», це лише перший захід з циклу, зараз студенти готують наступні дискусії.

Євромайдан – сім років потому

— Революція гідності — це унікальне явище. Ніколи і ніде в історії не було такого, щоб суспільство об'єдналося проти влади без політичного лідера. Головна особливість Євромайдану — саме його аполітичність, — так почав зустріч доповідач.

На думку політолога, відносини з Росією — одна з головних причин труднощів української держави, а Революція гідності вплинула не лише на майбутнє України чи Європи, але також на майбутнє РФ. Для неї це був справжній шок, вона ніколи не збиралася відмовлятися від впливу на свою західну сусідку, тому Майдан там назвали беззаконням, а його учасників — фашистами.

Час після 2014-го був складним для України також через внутрішні проблеми. Під час дискусії пролунало питання про гіпотетичну можливість громадянської війни як результату Євромайдану. Доповідач зазначив, що це був один з можливих сценаріїв, який, на щастя, не здійснився: «Роки перед Євромайданом були для українців неймовірно важкими. Україна

була розділена на Схід і Захід, а політики, щоб досягти своїх цілей, при кожній можливості намагалися ще більше розділити суспільство. Рівень напруги серед громадян був у той час насправді високий. В результаті прийшов момент, коли ситуацію в країні, мабуть, вже ніхто не контролював. Безсумнівно, загроза громадянської війни була абсолютно реальною».

Чимало запитань учасників стосувалося теми інтеграції України в Євросоюз. Доповідач не залишив, однак, в тій справі ілюзій: для керівництва ЄС українська держава залишається просто сусідньою країною, і навіть після подій 2014 року в цьому питанні небагато що змінилося, хоча і декотрі західні країни активно підтримують ідею входу України в Євросоюз. «Україна — це велика держава із немалими проблемами, і навіть Євромайдан не зміг це змінити. Перш за все, зараз потрібно укласти угоду про асоціацію з Євросоюзом і тільки після цього можна думати про наступні кроки», — сказав доктор Кенсек.

▲ Рафал Кенсек на II міжнародній науково-практичній конференції «Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин» в Україні у 2018 році

Анексія Криму – ретроспектива

Друга частина зустрічі була присвячена темі протиправної анексії півострова Крим Російською Федерацією в лютому 2014 року. Зі сторони студентів виникло питання, а коли Україна,

так насправді, втратила Крим? «Відповідь на це є складною і їй можна присвятити окрему дискусію, — зазначив доповідач. — Одне неможливо заперечити — це відбулося задовго до 2014 року».

Політолог поставив під питання активність України у кримських справах до 2014-го. Очевидно, деяку роль зіграла також специфіка регіону, його своєрідне минуле, але, на думку доктора Кенсека, політика України щодо Криму була не такою, якою повинна бути.

А чи була можливість уникнути анексії півострову? Якщо так — то коли? Доктор Кенсек вважає, що сьогодні легко, дивлячись в минуле, оцінювати критично те, що відбулося тоді в Україні. Раніше ніхто не думав, що Крим буде так легко анексувати. Гіпотетично, можна було реагувати одразу, хоча б коли 27 лютого парламент та уряд Криму захопили російські окупанти без знаків розрізнення. Тоді був час для спротиву. Можливо, якби Україна рішуче діяла у той час, це зупинило би Росію.

Треба також нагадати, що анексія Криму — це не справа одного-двох днів, Росія тестувала Україну і раніше, не раз намагалася перевірити, що може собі дозволити. Однак українці не реагували достатньо жорстко. На жаль, на думку Рафала Кенсека, це не лише призвело до анексії Криму, але також розіграло апетит Росії до подальшого розширення агресії на Сході України. ■

Олена ЦІКУЙ

Фото з сайту knukim.edu.ua

Прокуратура не бачить проблем з ненавистю

Представники Крайової прокуратури не бачать стрімкого зростання у Польщі злочинів, мотивованих національною ненавистю. Діаметрально протилежно ситуацію оцінює частина депутатів та лідери неурядових організацій.

Проблему обговорили 29 березня на спільному засіданні Сеймової комісії справедливості і прав людини та Сеймової комісії нацменшин. Засідання проведено аж через шість місяців після предметної заяви групи депутатів. Їхній представник депутат Кшиштоф Смішек відзначив, що в прокуратурі у 2014 році створено групу, яка спеціалізується на таких злочинах. Це був початок системної боротьби з рухами, зокрема націоналістичними, які пропагують національну ненависть. Однак згодом ситуація змінилася: «Дивлячись на статистику останніх 5-7 років, можна дійти до висновку, що кількість такого роду слідств з кожним роком стихійно збільшується», — заявив депутат Кшиштоф Смішек. Це видно по справах щодо атак на українців. У 2013 році їх було тільки 8, в 2015-му — вже 37, а у 2019 році їхня кількість зросла аж до 336. До того ж у 2016 році їх забрали з Районної прокуратури Прага-Північ, успішної в розгляді такого роду справ. Вона за три роки роботи відкрила 120 справ, які разом стосувалися більше 600 злочинів на ґрунті ненависті. Згодом від їх розгляду було відсторонено найбільш успішного прокурора цієї

установи Мацея Млинарчика («Наше слово» широко описувало цю справу). Варто зазначити, що якщо більше ста прокурорів у всій Польщі в середньому скеровували до суду 3 справи на ґрунті ненависті у рік, то Мацей Млинарчик — 30. Важливо, що відсторонення від справ цього прокурора вимагали люди та середовища, відомі своєю ворожнечею до представників інших національностей. Тому ініціатори сеймового засідання питали про підстави таких рішень і загалом про плани Крайової прокуратури щодо ефективної боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті.

Наступний комплекс проблем озвучив колишній голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима. Він зауважив, що після відсторонення прокурора Мацея Млинарчика різко виросла кількість припинень «ненависницьких справ». Петро Тима запитав також, чому на сайті Крайової прокуратури немає загальнодоступної статистики щодо таких злочинів. Він зауважив, що після спланованої акції знищення українських місць пам'яті в Підкарпатському та Люблінському воєводствах жодного разу не дійшло до виявлення злочинців. Представник ОУП запитав також, чому прокуратура не врахувала доказові матеріали щодо організованої участі націоналістичної організації «Молодь Вшепольська» в атаці на хресну ходу у Перемишлі в 2016 році. Ще одне запитання стосувалося браку відповідальності теперішнього міністра освіти Пшемислава Чарнека за називання учасників урочистості в Сягрині «українськими націоналіста-

ми» та наклепи у бік Григорія Купріяновича — голови Українського товариства, а також співголови Спільної комісії уряду та нацменшин. Наклепи міністра, які не знайшли підтвердження у слідствах прокуратури та Інституту національної пам'яті, прозвучали у загальнопольських публічних медіа. «Чи Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, відповідальне за справи нацменшин, має намір реагувати у ситуації, коли публічні виступи мають ознаки мови ненависті, знецінювання і заклик до ворожнечі?» — запитав Петро Тима у Сеймі.

Депутатка Моніка Роса зі свого боку зауважила, що за звітами омбудсмена в польському інтернеті аж 41% висловів щодо українців має негативний характер і 42% — нейтральний. В звіті вказується й на те, що всього 5% злочинів на ґрунті ненависті зголошується слідчим органам. Люди бояться, зокрема, несерйозного підходу. Водночас їхня заляканість призводить до того, що у публічному просторі вони відмовляються від використання рідної мови чи традиційного одягу.

На запитання відповідала представниця Крайової прокуратури прокурорка Барбара Своробович. У справі відсторонення Мацея Млинарчика вона повідомила, що кадрові рішення — це повноваження очільника прокуратури Прага-Північ, тож туди і слід скеровувати звернення. Це все, що прозвучало на запитання про обґрунтування рішення. Прокурорка не погодилася й з оцінкою щодо масового росту кількості «ненависницьких злочинів». За її словами, такі справи роками постійно становлять 0,15% усіх злочинів

у Польщі. «Звичайно, у цифрах є ріст, але пропорційно до всіх зареєстрованих злочинів відсоток постійно зберігається на тому самому рівні. Немає нічого хвилюючого, що би вказувало на стрімкий ріст цієї категорії злочинів», — пояснила прокурорка Барбара Своробович.

У 2018 кількість справ, які відкрили через атаки з огляду на українську національність, становила 253, а рік пізніше — вже 336. На думку прокуратури, це не проблема, якщо цифру зіставити з усіма злочинами в Польщі. Здається, що такі справи могли б повністю зникнути, якби прокуратура їх зіставила з кількістю усіх злочинів в Європейському Союзі, або ще краще — у світі. Проте як би прокурори не гралися із статистикою, але кожного року реальних людей б'ють, обзивають і залякують інші реальні люди. Ті, другі, зараз мають, мабуть, менше причин для страху. Їхній спокій пояснюється тим, що прокуратурі важко з огляду на складну процедуру закривати явно фашистські чи радикально націоналістичні організації. Простіше, наприклад, цій же Крайовій прокуратурі відмовити у доступі омбудсмену до актів справ з ознаками національної ненависті. Про такі проблеми говорив на засіданні представник омбудсмена Марцін Сосняк. На цьому ж засіданні прокурорка Барбара Своробович також заявила, що більшість проблем стосується конкретних справ, тому без ознайомлення з актами вона не може дати предметні відповіді. Просила запитання скеровувати письмово. Таку ж форму, мабуть, треба застосовувати й у випадку відповідальності міністра Чарнека за наклепи — представник МВСiA зручно обійшов це питання. ■

Григорій СПОДАРИК

УКРАЇНА

ОГЛЯД ПОДІЙ

Провокації Росії, фестиваль документального кіно та підвищення пенсійного віку

Війна: Росія стягує війська до кордону з Україною

Головне управління розвідки Міністерства оборони 1 квітня повідомило про те, що Росія готує широкомасштабні провокації проти України.

«За інформацією ГУР МО України, Російська Федерація завершує підготовку комплексу заходів, який має на меті спонукання нашої держави на військову відповідь на ворожі дії окупантів на лінії зіткнення сторін на сході України, розширення російської військової присутності на території так званих ДНР та ЛНР за рахунок введення регулярних підрозділів збройних сил РФ, мотивуючи це необхідністю захисту в самопроголошених республіках російських громадян (насправді — громадян України, яким примусово протягом останніх років видавали паспорти РФ)», — йдеться у заяві.

Воєнна розвідка не виключає спроб просування російських окупаційних військ углиб території України.

Також відомо, що російські дипломатичні представництва за кордоном та засоби масової інформації отримали завдання бути готовими до висвітлення та роз'яснення світовій спільноті інформації щодо нібито агресивних дій ЗС України та «миротворчих» заходів РФ у відповідь, — зазначає Міністерство оборони.

Голова Міністерства зовнішніх справ Дмитро Кулеба підкреслює: нинішня ескалація з боку Росії — системна і наймасштабніша за останні роки.

«Своїми діями Російська Федерація завела ситуацію у глухий кут, вихід з якого лише один: дипломатія. Москва має припинити військове нагнітання, негайно і беззастережно підтвердити свою відданість політико-дипломатичному врегулюванню та режиму припинення вогню», — йдеться у повідомленні.

Він додає, що Україна разом з Німеччиною та Францією як посередниками у Нормандському форматі роблять все можливе, аби спонукати Росію до конструктивного переговорного процесу. Також інші партнери — США, Канада, Велика Британія, НАТО, виступають за продовження переговорів з Росією.

За повідомленням американських медіа, Європейське командування збройних сил США привело війська у готовність найвищого рівня.

Головнокомандувач Збройних сил Руслан Хомчак зазначив, що Росія активізувала обстріли українських позицій після рішень Ради національної безпеки і оборони (РНБО) про накладання санкцій. 19 лютого РНБО ухвалила санкції проти 19 юридичних та 8 фізичних осіб. До списку потрапили голова політради ОПЗЖ Віктор Медведчук та його дружина, телеведуча Оксана Марченко. Санкції були введені за фінансування тероризму. А раніше президент Володимир Зеленський підписав рішення про застосування санкцій проти нардепа від «Опозиційної платформи — За життя» Тараса Козака та проти каналів «112-Україна», ZIK та NewsOne.

Здоров'я: третя хвиля пандемії коронавірусу

Київська міська адміністрація вирішила закрити всі школи та дитсадки з 5 квітня. Користуватися транспортом можна буде тільки за спецперепустками. Такі посилення — через третю хвилю коронавірусу. Її ще на початку березня оголосив прем'єр-міністр Денис Шмигаль.

Згідно із затвердженим порядком, у столиці спецперепустки будуть видаватися виключно для перевезень працівників підприємств критичної інфраструктури. Керівникам інших організацій влада рекомендувала перевести працівників на дистанційний режим роботи.

Для отримання таких перепусток керівники підприємств та організацій мають надіслати відповідного листа директору Департаменту транспортної інфраструктури Київської міської держадміністрації.

Станом на ранок 31 березня в Україні підтвердили 11 226 нових випадків коронавірусної хвороби, що на 693 випадки більше, ніж за минулу добу. Показник госпіталізацій хворих з COVID-19 перевищено у 21 регіоні та в Києві, на червоному рівні знаходяться столиця та 10 областей.

У «червоній зоні» Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Чернівецька, Чернігівська області та місто Київ. Інші — в «помаранчевій», а «жовтою» залишається лише Херсонська область.

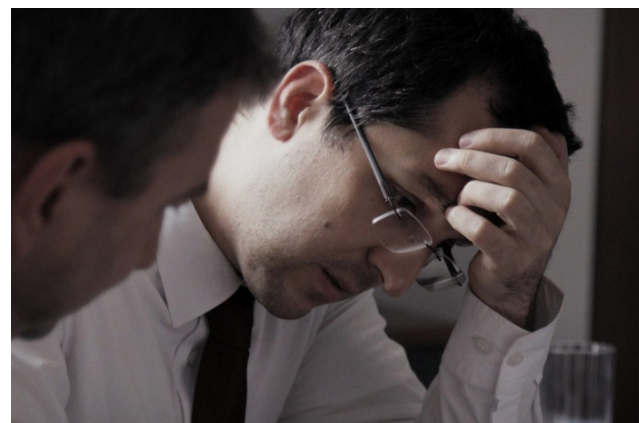
Культура: стартував фестиваль документального кіно «Докудейз ЮА»

27 березня розпочався 18 Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини «Докудейз ЮА» (Docudays UA). Він триватиме до 4 квітня.

Цього року фестиваль уперше відбувається у гібридному форматі. Офлайн-центром Docudays UA став Поділ (район Києва, — ред.), де розташовуються всі фестивальні локації: кінотеатри «Жовтень» і «Кіно 42», простір Креативної спільноти IZONE та Dymchuk Gallery. А не виходячи з дому можна долучитися до кінопоказів та подій в онлайн-кінотеатрі DOCUSPACE.

«Ми презентуємо 95 документальних стрічок з різних куточків світу: від Канади до Ірану, від Фінляндії до Аргентини. 18 Docudays UA присвячений праву людини на здоров'я. Пропонуємо глибше зануритися у процеси нових для нас явищ і оцінити весь масштаб світових змін з початком пандемії», — зазначають організатори.

Відкрила фестиваль документальна стрічка «Колектив» румунського режисера Александра Нанау. Фільм оповідає детективну історію розкриття журналістами масштабних схем у системі охорони здоров'я Румунії. «Колектив» є учасником 76-го Венеційського кінофестивалю, американського кінофестивалю «Санденс», призером Цюрихського фестивалю та володарем нагороди «Дон Кіхот» на МКФ у Тромсе.

▲ Кадр з фільму румунського режисера Александра Нанау «Колектив» відкрив фестиваль документального кіно «Докудейз ЮА»

У фільмі йдеться про пожежу в бухарестському нічному клубі 2015-го. 27 людей загинули й 180 були поранені. Стрічка отримала дві номінації на «Оскар».

«Кожен наш фестиваль тематичний. Цим відрізняємося від багатьох кінооглядів світу. Щороку беремо за основу проблему, що хвилює суспільство», — зазначає Дар'я Аверченко, піар-директорка «Докудейз ЮА» в розмові виданню gazeta.ua.

«У центральній програмі покажемо картину спільного виробництва США та Китаю «76 днів». Стільки з 23 січня 2020-го тривав карантин у китайському Ухані, звідки почалася пандемія. Розказують, як у закритому 11-мільйонному місті долали першу хвилю коронавірусу. Використали кадри з чотирьох лікарень», — підкреслює Аверченко.

Вона додає, що темою Covid-19 фестиваль не обмежується: «Подивитися цю програму — мов облетіти планету. Без тестів на коронавірус і черг на паспортний контроль в аеропорту».

До національного конкурсу «Докудейз ЮА» увійшли п'ять стрічок (світових і національних прем'єр), які через призму особистих пошуків героїв віднаходять відповіді на вічні питання. Це «Май далеко — май добре» (реж. Ганна Ярошевич), «Казка про Коника» (реж. Уляна Осовська, Денис Страшний), «Сіль з Бонневілю» (реж. Семен Мозговий), «Земля Івана» (реж. Андрій Лисецький) та «Рози. Фільм-кабаре» (реж. Ірена Стеценко).

«Міжнародний конкурс повнометражних фільмів DOCU/CBIT включає в себе 10 стрічок із широкою ге-

ографією, різноманіттям тем та світовими прем'єрами. Україну в конкурсі представляє фільм Аліни Горлової «Цей дощ ніколи не скінчиться», світова прем'єра якого відбулася на Амстердамському фестивалі документального кіно (IDFA)», — додають організатори.

Стрічки головної фестивальної програми «Повне одужання?» оповідають про кризи та історії їх подолання. «76 днів» (реж. Хао Бу, Вейші Чень, Анонім) зібрав щемкі й інтимні історії, які засвідчують смерть і переродження китайського міста на 76-денному lockdownі; «Щось прекрасне позаду» (реж. Катріне Філіп) розповідає про роботу соціальних служб, які допомагають дітям впоратися з горем після смерті їхніх батьків; а «Громадянин Біо» (реж. Тріш Долман) — це глибоке занурення у підпільний світ біохапінгу й радикальної медицини.

Дві зворушливі історії про дорослішання та ті розмови, що допомагають нам вирости, очікують на глядачів та глядачок у програмі DOCU/ЮНІСТЬ.

Загалом на «Докудейз ЮА» представляють картини із понад 30 країн. До міжнародного конкурсу ввійшли 10 фільмів.

Програма фестивалю складається з конкурсної, позаконкурсної програм та індустріальної платформи DOCU/ПРО, створеної задля розвитку української кіноіндустрії, налагодження зв'язків з іноземними експерт(к)ами зі світу документалістики та створення українських кінопроектів. Зокрема, це програми тренінгів та пітчінгів для режисерів і режисерок. А також майстер-класи й дискусії для всіх, хто цікавиться документальним кіно.

Програма подій — надзвичайно насичена. Більше про фільми, події можна почитати на сайті фестивалю — docudays.ua, а також там можна купити квитки для перегляду фільмів.

Суспільство: зріс мінімальний пенсійний вік для жінок

Починаючи з 1 квітня в Україні збільшується мінімальний пенсійний вік для жінок. Тепер він становитиме 60 років. Таке останнє підвищення віку у межах змін, ухвалених у 2011 році.

Відповідно до ст. 26 закону про обов'язкове загальнодержавне пенсійне страхування, 1 квітня відбувся останній етап перегляду правил виходу на пенсію за віком за наявності відповідного стажу.

«Жінки, які народилися в період з 1 жовтня 1960 року по 31 березня 1961 року, можуть вийти на пенсію по досягненню віку 59 років 6 місяців. А жінки, які народилися після 1 квітня 1961 року, можуть отримати пенсію за віком тільки після досягнення ними віку 60 років у 2021 році», — роз'яснює Пенсійний фонд.

Тепер пенсійний вік для чоловіків і жінок зрівнявся.

Щоб отримати пенсію за віком, страховий стаж людини має бути не менше 28 років. Якщо ж 28-річного стажу немає, то мінімальний вік для виходу на пенсію у 2021 році становитиме 63 роки (за наявності стажу 18-28 років).

Історія: почав діяти «Архів усної історії»

31 березня Український інститут національної пам'яті презентував онлайн-ресурс «Архів усної історії» — ui.uinpr.gov.ua. Це перший в Україні політематичний онлайн-архів усних спогадів, який надає вільний доступ до зібраних відео- та аудіоінтерв'ю.

«Збір свідчень про різні події новітньої історії, зокрема Революцію гідності та сучасну російсько-українську війну, інститут розпочав навесні 2014 року. За сім років вдалося зібрати в архіві понад 1600 інтерв'ю різної тематики, в тому числі записів, здійснених іншими установами, організаціями та приватними дослідниками й переданих інституту для зберігання та оприлюднення», — повідомляють організатори. Презентація ресурсу відбулася онлайн на офіційній сторінці інституту у фейсбуці.

«Ця платформа стане в нагоді фахівцям, які працюють з історією, зокрема з методом усної історії, а також журналістам і всім, хто цікавиться нещодавнім минулим», — зазначив голова Українського інституту національної пам'яті Антон Дробович. Він також зауважив, що такий формат — усноісторичний — варто промувати, і висловив сподівання, що даний архів підвищить застосування цієї методики істориками та обізнаність із нею суспільства. ■

Підготувала Христина ЗАНИК

ГРОМАДА

Продовження з 1 сторінки

На місцевому ж рівні ми будемо продовжувати роботу над нашими найважливішими проектами, як-от: «Фестиваль українських дитячих ансамблів», зокрема конкурс «Рідні землі дідусів моїми очима», «Зустріч культур», «Огляд українського кіно», «Білобірські колядування», «Польсько-український фестиваль» у Пшецьміні та інші. Ми б хотіли, аби культурні заходи проводилися у змішаній системі, тобто частина онлайн, частина стаціонарно. Також зараз ми зосередилися над розвитком Центру міграції, який діє при ОУП і в межах якого проводиться навчання польської мови для мігрантів. Ще нещодавно у Кошаліні було створено дитячий хор «Первоцвіт», в якому співають діти українців з Польщі та з України. На місцях більше уваги приділятимемо теж перепису населення, який стартує 1 квітня. Слід подбати, аби якомога більше українців записалося в ньому саме як українці.

Іван Сирник,
голова Щецинського відділу ОУП

Вибір Мирослава Скірки — це, сподіваюся, не поворот ОУП у зовсім нове русло, оскільки в Головні управі та Головні раді залишаються здебільшого ті самі люди. Однак, напевно, зміниться спосіб роботи самої організації.

Певний етап Об'єднання закінчується — велика подяка Петрові Тимі, і починається новий — вітаємо Мирослава Скірку як голову ОУП. Зміни — це частина життя як людини, так і організації, тому на місцях мусимо критично подивитися на нашу роботу, тим більше в часи пандемії.

Особисто я не ентузіаст роботи онлайн, можливо, на заваді стоїть мій вік, але я волю працювати з людьми, де є живі емоції і де можна швидко та особисто обговорювати всі наші проблеми. Проте пандемія нам цього не дозволяє, тому потрібно переформатовувати нашу діяльність. На жаль, найбільше зусиль йде на підписання додатків (анексів) до проектів і перероблення їх на нові. Вже скоро почнуться «Дні української культури», які будемо організовувати не в традиційній формі — цього року запропонуємо глядачам концерти та зустрічі з меншою кількістю глядачів, що проходитимуть як у церкві, так і на замковій площі. В межах цього заходу плануються теж різного роду виставки.

В часи пандемії робимо ставку на наш чи не найголовніший проект «Депозити пам'яті». Проект новаторський, який відзначили також в Україні, свій початок він взяв з українського народного одягу, який я збираю близько сорока років. Минулого року частина колекції стала основою виставки «Депозити пам'яті» в музеї у Валчі — музей отримав за це нагороду Асоціації польських музеєзнавців у конкурсі «Музейна подія-2019» Західнопоморського воєводства. Виставку нагороджено за «оригінальну форму представлення унікальної колекції українських костюмів». В ній є елементи народного одягу як з рідних земель, з яких виселено українців, так і з України. На основі цієї колекції було видано теж альбом.

У цьому році в межах «Депозитів пам'яті» плануємо більше уваги приділити нашому архівові, в якому зберігаються документи з 60-х років, тобто з часів заснування Українського суспільно-культурного товариства. Хочемо перевести ці документи в цифрову форму. На жаль, ті, хто засновував УСКТ, відходять від нас, тому ми мусимо пам'ятати про них. Особисто я до Щецина приїхав молодим хлопцем, однак багато

з тих людей знав особисто, тому ми хочемо створити про них немовби Книгу пам'яті. Це ж бо наша історія, про яку потрібно піклуватися, тому заохочую відділи та гуртки більше уваги приділяти саме історії людей на місцях. Крім реалізації проекту «Депозити пам'яті», хочемо теж відзначити 30-ліття ОУП — планується наукова конференція та виставка, яку можна буде використати в інших гуртках.

Богдан Пецушок,
голова Лігницького відділу ОУП

У Лігницькому відділі тільки під кінець квітня будуть відомі детальні плани на поточний рік. Поки що ми зупинилися з плануванням. Зустріч членів гуртка у Лігніці має відбутися одразу після послаблення карантинних обмежень. Розраховуємо, що під кінець квітня буде вже точний план нашої роботи.

Ольга Бунзило,
голова Любуського відділу ОУП

Схожа ситуація є у Любуському відділі. Ми досі не могли зібратися разом. А я б хотіла, щоб не тільки гурток з нашого міста сказав про свої плани, але теж інші гуртки. Доведеться ще трішки почекати.

Отже, про детальні плани цих двох відділів «Наше слово» писатиме на зламі квітня-травня.

Коментарі зібрали
Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА, Григорій СПОДАРИК,
Анна ВІННИЦЬКА, Павло ЛОЗА
Фото з архіву редакції

Не лише «технічний» з'їзд Об'єднання

Ельблонзький та Поморський відділи ОУП — суміжні, а віднедавна Ельблонг та Гданськ Об'єдналися в одній Ольштинсько-Гданській єпархії Української греко-католицької церкви. Лідери місцевих громад — Єлизавета (Еля) Кремінська та Степан Дембіцький — у своїй громадській роботі завжди робили ставку на молодь. Ще донедавна вони проводили масові та велелюдні культурні заходи, як-от Молодіжний ярмарок (Гданськ) та Дитячий фестиваль (Ельблонг). Саме у другому згаданому місті сьогодні лунають заклики до української громади Польщі про грошову підтримку для подальшого існування Об'єднання (ми в редакції від себе додамо ще ідею «дружньої передплати» тижневика: пропонуємо читачам допомогти газеті, оформивши підписку двох примірників «Нашого слова» — собі та, скажімо, другові).

З'їзд ОУП, на думку його варшавських організаторів, мав бути лише «технічним»: згідно зі статутом, треба було обрати нове керівництво організації. Однак дискусія показала, що глибшого обговорення потребують не лише кандидати на чільні пости.

Далі — пряма мова делегатів.

Єлизавета Кремінська,
голова Поморського відділу ОУП

Ще до початку з'їзду було відомо, що він буде лише «виборчим». Ішлося передусім про те, аби обрати новий склад керівних органів, щоб Об'єднання могло функціонувати далі. Ішов з посади багаторічний голова ОУП Петро Тима, який має великий внесок у розвиток нашої організації. Читаючи щорічні звіти про діяльність, можна побачити, що її масштаби виглядають солідно через кількість та рівень різноманітних подій і заходів. Сподіваємося, що новообраний голова Мирослав Скірка буде продовжувати ці напрями активності — хоча, може, він інакше розставить акценти і використає свій досвід із Польсько-американського Фонду свободи.

Проведення зборів онлайн не було для мене новою, адже ми так працюємо ще з минулого року у межах Гданської ради неурядових організацій: проводимо зустрічі та конференції в мережі. Інакше обирають там керівництво та членів різних комісій. Кандидати, що мають рекомендації від організацій, які представляють, подають документи раніше: надсилають свої дані та обґрунтування — чому беруть участь у виборах і який мають досвід. Тому під час голосування всі делегати знають претендентів і можуть об'єктивно підтримати ту чи іншу людину. У нас в ОУП буває по-різному.

У з'їзді Об'єднання взяли участь майже 60 делегатів, було багато нових облич, а вибори відбувалися «на ходу». Ми побоювалися, що при такій кількості учасників не зможемо провести збори та голосування. Але, на щастя, вдалося подолати усі технічні перешкоди, а захід пройшов успішно.

Я була головою лічильної комісії. Результати з'явилися на екрані комп'ютера відразу після завершення голосування.

На кінець з'їзду ми ухвалили резолюцію щодо навчання у Польщі української мови. Зокрема, ідеться про державні субсидії на такі уроки у школах української національної меншини — за умови, що в них вчать також діти з України, для яких міністерська допомога для національних меншин не передбачена. На думку учасників з'їзду, цю проблему треба якнайшоріше вирішити. Це питання порушував віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич.

Поморський відділ після з'їзду

Ми продовжуємо громадську роботу, відмінність лише одна — все в умовах локдауну. На жаль, довелося відмовитися від багатьох починань. Наприклад, не відбуваються репетиції дитячих і молодіжних самодіяльних гуртків. Не подаємо до міської влади Гданська заяви про дофінансування традиційних культурних заходів (наприклад, у межах циклу заходу «Українські клімати»).

Але ми продовжуємо видавничий проект під назвою «Український інформаційний вісник». Це бюлетень, який ми видаємо друком уже другий рік. До локдауну тираж складав близько 200 примірників. Розповсюджуємо його ми у церкві. Пишемо про життя, проведені та заплановані культурні заходи української громади Гданська. Це має бути своєрідний вісник для тих людей, які не користуються інтернетом. Також у нас є фейсбук-сторінка «Домівка Гданськ». Там публікуємо багато всього — наприклад, відео з культурних заходів. Також надсилаємо повідомлення на приватні електронні адреси окремих людей.

В онлайн-режимі ми провели молодіжний вертеп, шевченківські свята, відзначимо закінчення навчального року тощо. Попереду — наш найбільший культурний захід, 45-й «JarmaRockFEST». Його бюджет цього року буде меншим через те, що ми не отримали дотацію від Міністерства внутрішніх справ та адміністрації (MBCiA). Однак, попри усі негаразди, у Гданську є люди, яким буде під силу провести цьогогорічний Ярмарок. Серед них — новообраний і наймолодший член Головної ради Петро Ярмола, дуже здібна людина, яка вміє захопити молодь до громад-

ської роботи. Сподіваємося, що фестиваль, навіть в онлайн-режимі, буде знаковою подією для української громади.

Степан Дембіцький,
голова Ельблонзького відділу ОУП

Дискусія делегатів з'їзду була дуже цікава і жива, вона продовжувалася дві години. Учасниками, окрім багаторічних лідерів організації, були також нові молоді люди з регіональних ланок ОУП, які представляли українські громади з усієї Польщі.

Також цікаві пропозиції має новий голова Об'єднання Мирослав Скірка: зокрема, щодо того, що організації треба шукати інші джерела грошової підтримки, окрім Міністерства внутрішніх справ та адміністрації. Із кожним роком фінансова ситуація Об'єднання ускладнюється. Окрім нового голови ОУП, окремі молоді члени Головної ради мають пропозиції щодо нових джерел фінансування наших культурних заходів.

Мирослав Скірка пропонує також більше залучати до громадської діяльності батьків дітей із пунктів навчання української мови.

Окрім цього, ми говорили про перепис населення. В Ельблонзькому відділі ОУП уже підготувалися до проведення цього заходу. Ми усвідомлюємо, що треба буде допомогти літнім людям.

Ельблонг після з'їзду

Головним для нас стало рішення не проводити цього року Дитячий фестиваль. Онлайн-режим не пасує до його ідеї, адже ця подія — це невеликі сценічні виступи, близький контакт з глядачами. Нам зараз залишається організовувати для дітей майстер-класи та дистанційне навчання. Широ кажучи, навіть зараз ніхто в регіоні не хоче надати нам залу для якого-небудь культурного заходу.

В Ельблонзі ми будемо свою церкву, і вона буде заपुरкою того, що у постпандемічний період українське життя повернеться на своє колишнє коліно. Навіть дистанційні стосунки між членами української громади стали зараз жвавішими. Люди прагнуть спілкуватися, хоч би й через інтернет. Поки не закінчиться пандемія, ми у громаді закликаємо фінансово підтримати Об'єднання, яке опинилося у кризовій ситуації. Якби кожен із нас виділив у міру можливостей певну суму на потреби ОУП, це був би загальнонаціональний збір коштів.

На щастя, життя нашої української громади не заверло. Однак ми закликаємо усіх дотримуватися карантинного режиму. ■

Орест ЛОПАТА

ГРОМАДА

Фото з архіву хору

«Майстерні пісні» виповнився рік

Шевченківським концертом хор «Майстерня пісні» з Кошаліна відзначив рік свого існування. Саме час пандемії став визначальним для любителів української пісні в Кошаліні, які, попри важкий час, вирішили якомога більше зустрічатися та співати. Шевченківський концерт показав, що варто було, оскільки колектив захопив слухачів чистим співом. А початок його діяльності не був простим, бо у ньому співають здебільшого аматори.

Хор «Майстерня пісні» був створений на базі існуючого вже у Кошаліні хору «Потік», в якому співали переважно літні жінки-польки, які полюбили українську пісню. До колективу рідко приєднувалася молодь, однак вже багато років молоді українці виношували думку створити у місті хор. До певної міри пандемія допомогла реалізувати мрію, оскільки за останній рік старші люди, будучи в групі ризику, не виходили часто з дому. Сьогодні в хорі співає понад двадцять осіб, а «Майстерню пісні» керує Вікторія Федотова — професійна диригентка, яку, однак, спочатку потрібно було переконати до цього.

— Пам'ятаю одну з перших наших розмов, під час якої я просто вмовляла Вікторію, аби вона погодилася бути нашою диригенткою. Вона мені казала, що до Польщі приїхала на роботу, а не для музики. Ноти та співочу пристрась залишила в Україні. Тоді я сказала Вікторії, що її здібності — це дар від Бога, яким не можна нехтувати. Нас поєднала тоді любов до української пісні, — розказує Дарія Антошко, голова товариства «Майстерня», при якому діє хор.

Вона зазначає, що Вікторію насамперед цінує за те, що вона не шукала виключно людей з музичною освітою, а до хору приймала всіх бажаючих. Вікторія повірила в хористів, і це дає їм силу. Після року існування колективу, можливо, ще не всі читають ноти, але інтуїтивно відчують, як співати, й це дає результати. Хор показав неймовірний прогрес, за що слухачі шевченківського концерту нагородили співаків гарячими оплесками.

Згадуючи початки діяльності, Вікторія каже, що музика та українська пісня — це усе її життя, але вона просто не вірила, що зможе займатися цим на чужині. Вікторія Федотова до Польщі приїхала з Чечельника, що на Вінниччині. У неї музична освіта — з дитинства навчалася гри на фортепіано та вокального співу, а у старшому віці в музичному училищі — диригентури. Тим не менше, коли вирішила поїхати на роботу до Польщі, то навіть не мріяла про те, що тут зустріне стільки людей, закоханих в українську пісню, і що зможе тут працювати по своїй професії. Вікторія розповідає, що коли їй запропонували диригувати хором, то вона трохи злякалася.

— Я люблю доводити справи до кінця, тому довго думала, чи вистачить мені сил і знання, аби працювати на чужині з хором. Однак, коли вже прийняла для себе таке рішення, то все пішло дуже легко. Ми добре розуміємо і підтримуємо одне одного, — каже Вікторія.

На початку потрібно було вмовляти людей, аби приєднувалися до хору (тоді в «Майстерні пісні» співало біля десяти осіб), натомість після шевченківського концерту почали зголошуватися самі. Сьогодні хор відіграє ще й об'єднуючу роль, оскільки в хорі співають українці з Польщі та України. Після репетицій хористи ще довго не можуть розійтися, оскільки розмова не має кінця...

Діана разом з сім'єю до Кошаліна приїхала кілька років тому з Тернополя. Спочатку вони не знали, що в місті живуть українці — парадоксально, але довідалися про це від римо-католицького священника, якого запросили на коляду. Саме він сказав їм, що в місті є православна церква, а оскільки сім'я Діани греко-католицького віросповідання, то, гуляючи містом, якраз туди попали. Саме тут вона познайомилася з українською громадою і так потрапила до хору.

— Для мене важливо підтримувати власні традиції і тому я дуже тішуся, що українська громада в Польщі так цінує наші звичаї та традиції, любить українські пісні. У Кошаліні відчувається дух України, й саме тут я немовби знайшла свою другу родину, — каже Діана.

Вона зізнається, що коли починала співати в хорі, то не розбиралася в нотах, однак, завдяки настановам Вікторії, у якої є індивідуальний підхід до кожного хориста, її спів набагато покращився.

— Більшість хористів не має музичної освіти, а першим і ключовим завданням хору є співати багатоголоссям, тому на початку справді було трохи складно. Мене дуже часто запитують, чи важко займатися непрофесійним хором. Але тут все залежить від того, яку ціль ставить перед собою кожен з нас. Нашою метою є збереження української традиції, — каже Вікторія.

Диригентка дуже влячна хористам за те, що вони прикладають максимально багато сил, аби постійно покращувати свій спів. Зараз хор багато працює онлайн — Вікторія Федотова записує окремі партії хору на диктофон, і таким чином хористи вивчають матеріал дома. Хор «Майстерня пісні» тільки почав свій шлях, а вже доказав, що важкою працею можна досягти успіху. ■

Анна ВІННИЦЬКА

АНАЛІТИКА

Продовження з 2 сторінки

Очікуючи на «українського Гаудена»

«Народ, який не хоче знати правду про самого себе, ніколи не стане цивілізованим», — резюмує основний меседж книги Портніков. У наступному реченні він пише, що це особливо варто підкреслити читачам «тут, в Україні».

Практично в кожному українському тексті про «Кінець ілюзій» висловлюється сподівання, що темні сторінки ставлення українців до євреїв також будуть досліджені власними істориками.

«Читаючи цю книжку, я подумки був у Львові не лише в листопаді 1918 року, а й, як українець, у Львові липня 1941 року, коли відбувалися жакливі речі, спокійно названі очевидцями «Днями Петлюри». Не продовжувати далі, однак зауважу: ми, як спільнота громадян, українського Гаудена вжре, мабуть, народили, однак голос йому ще не прорізався, і від нас залежатиме, чи ми цього захочемо», — пише Монолатій.

Коли «Кінець ілюзій» з'явився в Польщі, в Україні питали: чи зможе український читач адекватно «переварити» цю книгу, правильно її інтерпретувати?

«З одного боку добре, що цю книжку написав поляк, адже якщо це зробив український автор, публікацію неминуче б звинувачували в тенденційності. З іншого боку, під час досліджень для написання книжки Гауден користувався переважно львівськими архівами, відкрив там купу незнаних досі документів і щоденників, звідси питання: а де ж наші дослідники, професійні історики, студенти й викладачі, цілі інститути? (...) Можна не сумніватися, що книга „Львів. Кінець ілюзій” викличе небувалий ажіотаж у патріотичній українській спільноті (зокрема у Львові), зацікавить професійне середовище істориків та, можливо,

політологів. Та принципово важливо, щоб рецепція цієї книжки не обмежилася втіхою й криком „Бачите, це все поляки винні!”», — писав український письменник Андрій Любка перед українською прем'єрою.

Проте здається він помилився: українці сприйняли її без значного злорадства.

Після телематеріалу відомого українського журналіста Вахтанга Кіпіані про львівський погром 1918 року та книги Гаудена у соцмережах було лише декілька злосливих коментарів — більшість глядачів дякувала за порушення цієї теми.

Андрій Любка, що орієнтується в тонкощах польської політики, котрий бачив, як агресивно сприйняли Гаудена праві кола в Польщі, переніс свої занепокоєння на український ґрунт. Проте серед українських націоналістів чи навіть російської пропаганди щодо книги Гаудена панує «голосна тиша». Її не існує навіть у російськомовному дискурсі України: єдиний відгук російською мовою про «Кінець ілюзій» написав київський журналіст Валерій Калниш — він порівняв її з монументальним «Бабиним Яром» російського письменника Анатолія Кузнецова.

«Книга Гаудена дорівнює „Ярові”. Вона повинна бути в списку книг, які потрібно прочитати всім, хто цікавиться історією власної країни», — звернувся до українців Калниш.

Тому саме українська літературознавчиня Ганна Улюра звертає особливу увагу на позицію Гаудена-оповідача. Автор спочатку мав намір написати книгу з позиції безпосереднього спостерігача, щоб показати події з точки зору одного з учасників. Проте пізніше він відмовився від цієї ідеї і обрав, на її думку, не менш складну роль реконструктора. «Він — поляк, який розкаже своїм землякам і не тільки про те, яке зло вони скоїли, а й про те, яких зусиль доклали, щоб усе це замовчати і забути. Він — людина, яка пам'ятає те, що

його змусили забути. І такою ж людиною пропонує автор „Львів. Кінець ілюзій” стати своєму читачеві — що польському, що українському. Ця книжка не могла бути страшнішою», — наголошує Улюра.

А Юстина Добуш звертає увагу на заміфологізованість Львова як образу — і в минулому, і в сучасності: «пересічні українці, як завжди відштовхуючись від комфортного та звичного для всіх сприйняття Львова, не мають потреби звертати увагу на можливість іншого значення минулого власного міста», інші воліють бачити «якийсь окремий Львів, як туристичний напрямок, з одними лиш кнайпами і європейського типу спорудами, чії легенди й історії — це не більше, ніж ще один роман про міські легенди від Винничука».

Як наголошує Добуш, «справжню панораму цього міста, обпаленого, обстріляного та замордованого, можна розгледіти тільки раз в ніколи — і то якщо пощастить. І все-таки прикро, що з року в рік ми продовжуємо бути сліпими, блукаючи вулицями власного міста, а всі наші дискусії не йдуть далі невдоволення новими статутками Матінки Божої».

Тому Львів — це тільки «початок ілюзій, фатумів і самозречень», що так відоме не тільки львів'янам — але й українським мешканцям Перемишля й Вроцлава, польським — Городні й Вільнюса, німецьким — Опольщини чи Південного Тиролю. Список довгий, історії — однакові.

Тому, читаючи Гаудена, можна передусім задуматися: чи готові ми покласти «крес» власним ілюзіям — як суспільство чи як конкретні його представники? ■

Цей текст є адаптованою для українського читача «Нашого слова» версією матеріалу, що вийшов у виданні «Ale Historia» 27 лютого 2021 року. Переклад, адаптація і доповнення — Igor ICAEB

Згадка про друга

До іншого світу відійшов мій багатолітній приятель,
відданий патріот Лемківщини

Михайло Дзвінка.

Похоронений у місті Брандентон у Флориді,
де жив до останніх днів. На жаль, тільки зараз
з інтернету я дізнався про його смерть.

Михайло народився 4 грудня 1936 року в селі Флоринка Новосанчівського повіту. У 1947 році з батьками в межах акції «Вісла» був вивезений до Західної Сілезії і жив в селі Байків (повіт Любін). По закінченню педагогічного ліцею в Лігніці у 1958 році вирішив навчатися на відділі україністики Вчительської студії у Щеціні. Там з іншими колегами виїздив з доповідями про рідну історію і культуру до розпорошених по воеводству лемківських поселенців. Скрутні матеріальні умови змушували його заробляти ночами в порту гроші на необхідні потреби. Роком пізніше, вслід за ним, на україністику поступив також молодший брат Петро.

Михайло належав до покоління лемків, дитинство яких припало на роки воєнного лихоліття, а потім йому ще й довелося переживати трагізм жакливого антиукраїнського терору, пов'язаного з примусовим виселенням з рідних сторін. Зростання на чужих землях відбувалося в умовах розпорошення своїх і в атмосфері ворожості до українців. Ось що пише Михайло в одному зі спогадів про свої мотиви вибору україністики: «В центральних і місцевих засобах інформації та й в шкільних підручниках ми читали і чули дуже зневажливу, агресивну антиукраїнську пропаганду. Це робилося цілеспрямовано, щоб викликати в тих нещасних залишках українського народу страх і зневагу до себе. Це мало пришвидшити заплановану колонізацію. (...) І так я

наперекір тим тенденціям шукав доріг, щоб пізнати позитивну і об'єктивну історію наших гірських земель та інших українських регіонів. (...) Почувався відповідальним за подальший хід нашої історії, усвідомлював, що ми, молоді, мусимо взяти на себе труд вивчати свою культуру, все, що лихе і що добре. Бо наші батьки, селяни, були загалом малоосвіченими».

Після закінчення навчання Михайло Дзвінка вчителював в селі Лешно-Гурне. В 1967 році поступив на російську філологію Вищої педагогічної школи в Ополі. Брав там активну участь в діяльності Спілки селянської молоді, був редактором у студентському часописі «Фама» та ніколи не полишав зв'язку зі своїм лемківським середовищем.

Після одержання диплому магістра в 1967-1973 роках працював в «Нашому слові», редагуючи «Лемківську сторінку». Охоплений патріотичним ентузіазмом з першого дня, він ретельно виконував свої обов'язки. Встановлював безпосередні контакти з активістами, публікував статті про різноманітні форми їхньої діяльності, місцевим органам влади повідомляв про їхні труднощі та проблеми. З часом, однак, переконався в лицемірній дволітності політики партійної влади, яка під прикриттям боротьби з українським націоналізмом на практиці прямувала до прискореної колонізації лемків. Михайлові прийшлося не одного разу відважно обороняти добре ім'я жертвних

УСКТ-івських діячів від переслідування з приводу їхньої «надто української» активності. Неможливо було, наприклад, замовчати факт беззаконного позбавлення православних лемків відремонтованої ними церкви в Полянах, яку забрали католики при мовчазній згоді місцевих та центральних органів влади. Михайло Дзвінка, незважаючи на неприхильність свого начальника, головного редактора «Нашого слова» Григорія Боярського, солідаризувався з покривдженими мешканцями села Поляни. Тоді ж познайомився з видатним діячем Михайлом Донським, колишнім членом Польської об'єднаної робітничої партії на Прикарпатті, що в часи німецької окупації часто таємно приймав у себе в гостях Владислава Гомулку, який пізніше очолював цю партію. У 60-х роках попов, однак, в опалу з боку першого секретаря ПОРП за рішучий спротив партійній політиці прискорення асиміляції лемків. На групові звернення до Центрального комітету за підписом Донського замість відповіді автори отримали адміністративний шантаж у формі позбавлення займаних посад та словесних погроз. Було також зрозуміло, що очільники УСКТ, налаштовані партією, зокрема і головний редактор «Нашого слова», готові діяти проти УСКТ-івських активістів. Незважаючи на це, Михайло Дзвінка і надалі чесно старався контактувати з українським середовищем, що призвело до відкритого конфлікту з Григорієм Боярським, а передовсім з його кураторами з Міністерства внутрішніх справ, які почали наполегливо вмовляти лемка стати їхнім таємним працівником. За їхніми вказівками він мав би слідувати за лемківськими середовищами та писати доноси на так званих «націоналістично налаштованих осіб». Коли він рішуче відмовляв, пояснюючи, що таких ніколи не зустрічав, агенти Служби безпеки застосовували щораз сильніші методи тиску, включно з обшуками приватної квартири, де нібито знайшли заборонені націоналістичні книжки та

листи-докази ворожої співпраці з Заходом. Не обійшлося і без брутального фізичного насилля. Він не піддався, але в критичній ситуації замість захисту отримав від Боярського погрозу звільнення з роботи.

Не маючи виходу, після шести років відданої праці покинув редакцію «Нашого слова» за власним бажанням та став викладачем російської мови в одній з вищих шкіл Варшави. У 1974 році виїхав до Франції, а звідти до США. Осів у Флориді, де заробляв на життя в різних фірмах. Ніколи, однак, не втрачав зв'язку з лемківськими організаціями на чужині. У вільний час займався дослідженнями історії та культури рідної Лемківщини. Належав до Наукового товариства ім. Шевченка в Америці. До гідних уваги результатів його наукової та публіцистичної діяльності належать: «Rosyjskie zapożyczenia w piśmiennictwie łemkowskim, Zeszyty Naukowe WSP w Opolu» (1970), «Література північних земель Лемківщини: Анналі Лемківщини» (Нью-Йорк, 1984), «Spisani na straty» (Нью-Йорк, 1985). Допитливий дослідник також неустанно поглиблював свої широкі релігійнознавчі знання. Плодом тих довголітніх дослідів залишається об'ємна україномовна публікація «Критичні роздуми над змістом Біблії», видана власним коштом в останні роки життя. Він вислав її мені на пам'ять у 2016 році. На жаль, з того часу мої зв'язки з ним обірвалися.

Слід також згадати, що в приватному житті Михайла характеризувала скромність, яка навіть межувала з неспівістю, хоча він був статечним, фізично міцним чоловіком, з неабиякими спортивними уміннями. В дружньому колі любив говорити рідною лемківською говіркою, до сліз міг розсмішити дотепними анекдотами, яких знав безліч. Ніколи не розставався зі своєю скрипкою, на якій зворушливо грав милі серцю лемківські мелодії.

Вічна Йому пам'ять! ■

Петро КОВАЛЬ

Ярослава Галик (1953-2021)

«Першою моєю мовою була лемківська, бо іншою вдома не розмовляли. Лемківщина для мене – це моє коріння, це колиска мого роду, це святе місце, де поховані мої предки, це рідна земля моїх родичів і всієї нашої великої лемківської родини», – говорила для тижневика Ярослава Галик. Голова Світової федерації українських лемківських об'єднань 25 березня відійшла у засвіти.

Ярослава (Хомин) Галик, народилася 6 серпня 1953 році у Терновиці Тисменицького району Івано-Франківської області в родині депортованих лемків Стефанії Репели-Галик та Івана Галика із сіл Ростока-Велика і Крижівка повіту Новий Санч. Виросла в селі, де третина мешканців були переселені з Лемківщини, а решта – з Надсяння і Західної Бойківщини. На її вулиці жили самі лемки.

Закінчила Івано-Франківське медичне училище та Чернівецький дер-

Фото з архіву Ярослави Галик

жавний університет, біологічний факультет. Працювала медичною сестрою у Ворохтянському обласному кістково-туберкульозному санаторії «Черемшина», вчителькою біології та хімії Кременіцької восьмирічної школи Яремчанського міськвиконкому й одночасно екскурсоводкою Ворохтянського бюро подорожей та екскурсій, лікаркою-лаборанткою, пізніше – директоркою

пансіонату при медичному реабілітаційному центрі «Кремінці» МВС України.

У 2000–2006 роках перебувала в трудовій еміграції у Франції (Париж). Багато подорожувала країнами Європи і Близького Сходу. З 1971 року жила і працювала на Гуцульщині (Ворохта, Татарів, Яремче).

Спершу Лемківщина була для неї якоюсь прекрасною Атлантидою, яка існувала в уяві її родичів і в її мріях. А потім стала заповітом матері після слів, які мати сказала якось, коли Ярослава Галик почала записувати її слова: «Пиш, Славцю, пиш, то хибаль ты тото даколи опишеш». Вже у зрілому віці, коли не стало батьків, лемкиня-українка написала монографію «Лемківщина – край наших предків» (2009), «Книга пам'яті Лемківщини 1944–1946», том 1 (2015), том 2 (2016), том 3 (2016). У її творчому доробку також видання: «Маленька українка у великому Парижі» (2012), «Світло очей моїх» (2013).

Від січня 2014 року – членкиня Колегії Всеукраїнського товариства «Лемківщина». Була секретарем VI з'їзду Всеукраїнського товариства «Лемківщина» (жовтень 2014); 11 лютого 2016 року – обрана головою Яремчанського

літературно-мистецького об'єднання «Згарда».

Під час VI Конгресу Світової федерації українських лемківських об'єднань (СФУЛО), який проходив 24–26 серпня 2017 року у Львові під час святкування Дня незалежності України та проведення III Львівського обласного фестивалю лемківської культури «Гомін Лемківщини», Ярославу Галик обрано головою Конгресу. Саме й цей Конгрес був присвячений 70-м роковинам акції «Вісла». До СФУЛО входить зокрема Об'єднання лемків у Польщі. Слід пригадати, що пані Ярослава Галик була присутня на останньому з'їзді Об'єднання лемків, який відбувся у 2019 році у Горлицях. Багато хто пам'ятає її як гостю лемківських фестивалів «Лемківська ватра» у Ждині та інших подій лемківської громади у Польщі.

У 2019 році Головна управа Об'єднання лемків удостоїла її почесною відзнакою «Вірний предкам». Останнє засідання президії СФУЛО за участі представників всіх членських організацій Ярослава Галик провела онлайн 20 лютого 2021 року. ■

Павло ЛОЗА
(з архіву «Нашого слова»)

Історія

Три світи Дмитра Яворницького

Магістр «російської історії» і радянський академік, «сепаратист» в Росії і «буржуазний націоналіст» в СРСР, «козацький батько» і «претензія на вченість», засновник одного з найкращих музеїв України і водночас «кубля контрреволюційної пропаганди». Дивні словосполучення. І всі вони про одну людину – Дмитра Яворницького, життя якого пройшло немовби в трьох різних світах.

Яворницький народився у 1855 році на Слобожанщині в сім'ї звичайного сільського дяка. Батько хотів, щоб син став священником, та мимоволі підштовхнув його на інший шлях. Вечорами «грамотій-самоучка» читав дітям «Тараса Бульбу» Гоголя. Затамувавши подих, вони слухали батька, а шестирічний Дмитрик, від природи дуже вразливий, невтішно ридав над долею козака Тараса. Ці емоційні переживання глибоко врізалися в пам'ять Яворницького і сприяли тому, що він став дослідником історії Запорізького козацтва. Тож, не довчившись в духовній семінарії, у 1877 році поступив на історико-філологічний факультет Харківського університету. Це був його власний вибір, в якому проявилася цілеспрямованість і справжня одержимість історією як наукою. Навчався Дмитро дуже добре і тому, по закінченні в 1881 році університету, був залишений «позаштатним стипендіатом для підготовки до професорського звання». Та не судилося: світ, в який вступав молодий ідеаліст-історик, виявився зовсім іншим, ніж він уявляв.

Царська доба

На факультеті Яворницькому запропонували взяти тему для магістерської дисертації із загальної історії, однак він рішуче відмовився. Молодого історика притягувала маловивчена історія козацької України і він хотів «знати правду про запорожців і ту правду миру оголосити». Проте його «правда» нікого не цікавила. Більше того, в умовах царської Росії вона вважалася крамольною, небезпечною. Попечитель Харківського навчального округу генерал-лейтенант Максимович, дізнавшись про вибір Яворницького, сказав йому: «Ваші запорожці нам не потрібні. Пишіть про Фінляндію». А коли історик не прислухався до порад сановника, його відразу ж позбавили стипендії і фактично можливості займатися науковою роботою. І почалися, як пише біографіня Яворницького Марія Шубравська, його «ходіння по муках», які розтягнулися на довгі роки.

Світ, в якому Дмитро Яворницький провів більшу частину свого життя (майже 62 роки), виявився некомфортним. Російська імперія, котра була «тюрмою народів», водночас представляла собою державу із вороже налаштованими одне до одного верствами суспільства і несправедливою системою. На вершині піраміди – імператор, його родичі і найвища, титулована знать, яка жила в розкошах, внизу – величезні маси знедоленого робітничого люду і селянства, а між ними – представники буржуазії і купецтва, а також люди розумової праці. Останні повинні були служити системі. Якби Яворницький, як більшість істориків того часу, почав прославляти «Московію» і «династію Романових», то відразу зайняв би почесне місце серед «професорів» будь-якого університету. І посипалися б гроші, звання, ордени. Але, оскільки він пішов «проти течії», то його оголосили «зятим українофілом і навіть сепаратистом, який вишукує засоби для того, щоб впроваджувати свої тенденції

▲ Дмитро Яворницький, 1900-ті роки
Фото з Вікіпедії

в юні серця молоді». Яворницького не допускали до викладання в університетах і він був змушений, за власними словами, «підтримувати своє існування жалюгідними уроками» в училищах та школах. А ще – читати лекції, працювати в архівах, публікувати (якщо з'являлася така можливість) знайдені архівні матеріали і власні праці.

Вороже ставлення з боку влади, постійні матеріальні труднощі і заздрощі колег-науковців могли звести з розуму будь-кого. Але тільки не Яворницького. Впевнений у правильності обраного шляху і захоплений своєю роботою, він дистанціювався від жорстокого світу і знаходив втіху в простих речах. «Що почесні, що становище в світі, що сімейне життя?... Дніпро, степ, пісня, сопілка – ось що для мене вище всього на світі», – писав він в листі до свого доброго знайомого Якова Новицького 13 жовтня 1884 року. Дмитро Іванович з цим світом не поривав, але тим тяжчими були удари, котрі отримував від нього: в 1885 році залишився без засобів для існування, втратив батька і дружину Варвару Кокіну (яка покинула його, певно, через його надмірну «любов» до запорожців), сам ледве не загинув на археологічних розкопках (його засипали землею), захворів на запалення мозку і передчасно помер. Але доля його оберігала, бо ще не виконане було головне завдання життя: в другій половині 80-90-х років XIX століття він продовжує працювати, бере участь в археологічних та етнографічних дослідженнях і видає три томи своєї славнозвісної праці «Історія запорізьких козаків». Видає під наві'язаним йому прізвиськом «Еварницький» і зустрічає з боку колег по перу не тільки позитивні, але й часто негативні, несправедливі відгуки. Низка вчених, зокрема й українських (Олександр Лазаревський, Іван Джиджора, Мирон Кордуба тощо) стали звинувачувати Яворницького в «незнанні історії Січі, різних методологічних помилках». Однак його глибока зацікавленість подіями XV-XVIII століття – це, за словами Марії Шубравської, не лише «втеча в минуле від суворой дійсності, романтизація козацької героїки, що нерідко межувала з ідеалізацією Запорізької Січі», а й «прагнення відродити героїку минулого, сприяти піднесенню

української культури», що «свідчило про прогресивні тенденції в діяльності Яворницького». Пройде ще два десятиліття (після публікації «Історії запорізьких козаків») і ідеї «вільного козацтва» й «незалежності» стануть надзвичайно актуальними в Україні під час революційних подій 1917-1918 років. Але то буде в майбутньому, а поки що Яворницький – дуже вразливий від природи – болісно переживав критику «колег». «Покуштувавши такого солодкого гостинця, – писав він на початку 1898 року своєму другові, лікарю і поету Кесарю Білиловському, – я вже не рад і тому, що заніс одну ногу на професорську кафедру, я вже нехотя іду в аудиторію і вже сам на себе дивлюсь як на убожество... От коли я пізнав самого себе! Пізнав!.. та трохи пізно...». І дійсно, з того часу, вказує Шубравська, уже «нічого солідного з історії Запоріжжя» він не написав. Не став братися й за написання 4-го тому, присвяченого історії Нової Січі (1734-1775 роки). Продовжував вивчати архівні матеріали, проводити археологічні розкопки, збирати етнографічний та фольклорний матеріал. Яворницький був енциклопедично освіченою, різносторонньою людиною. Під впливом спілкування з літераторами (а він особисто знав найвідоміших діячів російської та української культури) писав навіть прозу та поезії. Але на початку XX століття другим, найважливішим для нього (після історії) заняттям стала музейна справа. В 1901 році він захистив дисертацію на вчене звання «магістра російської історії» (в 46 років), а в 1902 році його запросили до Катеринослава – працювати директором недавно організованого, історико-археологічного музею.

Здійснився давно омріяний задум Яворницького – повернутися із поневірян по Росії в рідну Україну, а тим більше в степове Придніпров'я – місця діяльності Запорізького козацтва. Катеринослав приваблював його давно, але тільки в 1905 році він зміг повністю перебратися в це місто. Коли прийняв музей, започаткований відомим підприємцем і меценатом Олександром Полем, в ньому було близько 5000 експонатів, а залишив його, зібравши більше 85 тисяч. Для будівництва нового корпусу музею в 1910 році їздив за власні кошти до Єгипту, для того, щоб побачити, як облаштований Каїрський музей. Для нього музей, за спогадами Івана Шаповала, був справжнім храмом науки, яким він не просто керував, а священнодіяв. Часто проводив тут екскурсії, під час яких розповідав про минуле так, начебто сам був сучасником тих подій. В 1915 році, коли Катеринослав відвідав самодержець та імператор всеросійський Ніколай II, він заслухався Яворницького, який несподівано перейшов на українську мову, чим шокував всю свиту царя. Монарх вислухав вченого до кінця і навіть залишив свій автограф в книзі почесних відвідувачів музею.

Радянські часи

Час йшов, відбулася революція, яка знищила монархію, з'явилася можливість для утворення власної української

держави. Хвиля патріотичного піднесення захопила і Яворницького: 21-22 травня 1917 року він був обраний почесним головою Катеринославського губернського з'їзду Центральної Ради. Проте, на відміну від Михайла Грушевського, політика його не цікавила. Історик у 1918 році одружився на вчительці Серафимі Бураковій (на 24 роки молодший від нього), але переймався не стільки сімейним життям, як тим, як зберегти безцінні скарби, зосереджені в залах та сховищах музею. В бурхливій 1918-1920 роки влада в місті мінялася часто і вчений пережив всі жахи, коли його допитували, погрожували розстрілом, а він все-таки залишився оберігати свій музей. Так, восени 1919 року до музею увірвалися озброєні махновці й стали вимагати видати їм оздоблену золотом шаблю кошового отамана Йосипа Гладкого. Яворницький вистояв. Більше того, показавши батькові Несторові Махну експозицію музею, отримав від нього «охоронну грамоту», гроші на потреби музею і дрова для опалення приміщень.

Тоді вдалося вижити. Але світ, в якому Яворницький провів останні 23 роки життя, був для нього ще важчим, ніж доба Романових. Все пізнається в порівнянні: якщо Російська імперія вважалася «тюрмою народів», то більшовицький «рай» став справжнім концентраційним табором для населення СРСР. В минулому на Яворницького лише скося дивилися поліцейські чини й недоброчинливо ставилися правляча еліта, тепер же – при новій владі – він опинився в світі жахів, де людське життя вже нічого не було варте. Катеринослав – за його словами, «багате, блискуче місто, свого роду славний український Манчестер» – виявився зовсім не українським. Керівників міста, як і СРСР в цілому, історичні й духовні цінності України цікавили ще менше, ніж царських чиновників. Історик продовжував опікуватися музеєм (який з 1923 року став бюджетним), вибиваючи гроші на його утримання. В січні цього ж року Яворницького призначили ще й головою Катеринославського губернського архіву, але в серпні 1924 року він відмовився від посади, бо не міг спокійно спостерігати жалюгідне існування свого відомства, яке вело до загибелі архівів. В 1920 році почав викладати історію рідного краю в Катеринославському інституті народної освіти, але з середини 20-х розпочалися політичні процеси над представниками інтелігенції. Яворницький, якому восени 1929 року теж інкримінували участь у «підпільній контрреволюційній організації «Спілка визволення України», змушений був припинити свою викладацьку діяльність. Хоча в тому ж таки році був обраний членом Академії наук УРСР і в 1927-1932 роках ще керував роботою Дніпрогесівської археологічної експедиції, намагаючись врятувати якомога більше історичних цінностей в зоні затоплення. Але темні хмари вже згустилися над його сивою головою: в серпні 1933 року Дніпропетровський міськомком Компартії України звинуватив Яворницького в «українському буржуазному націоналізмі», а в обласній газеті «Зоря» з'явилася стаття про музей під назвою «Кубло націоналістичної контрреволюційної пропаганди». Відразу ж він був звільнений від обов'язків директора, почалися допити й обшуки, стала вірогідною можливість арешту, заслання до таборів або й страти.

Продовження з 9 сторінки ➔

Внутрішній світ

Якби Яворницький виїхав за кордон, як його приятель Ілля Репін, то позбавився б всіх мук і страждань, котрі випали на його долю в останні роки життя. Але такий варіант він, напевно, не сприймав: дуже любив Україну і своє запорізьке Придніпров'я. Що робить людина, яка не може (чи не хоче) кудись тікати від страшної дійсності? Вона замикається в своєму світі: йде у внутрішню еміграцію. Таким світом для Дмитра Івановича були події далекого минулого, перш за все пов'язані із Запоріжжям. Він змушений відмовитися від тем з історії козацтва, але продовжує працювати над словником української мови, збирає краєзнавчі матеріали, друкує в 1937 році свою останню працю — «Історію міста Катеринослава» (російською мовою).

Останні роки життя Дмитро Яворницький провів у своєму будинку, неподалік від музею, біля парку, звідки, за його словами, було «видно все, і Дніпро, і степ, і Самару річку — усе як на долоні». Ці роки були нелегкими для нього. Дітей Яворницький не мав. Він дуже хворів, відчував матеріальну скруту, гості навідувалися рідко, бо всі знали про ставлення влади і репресивних органів до опального вченого. Тож він працював до останнього дня, а коли відпочивав, згадував дитинство, юність, блукання степами, далекі мандрівки і зустрічі з людьми. Вночі ж, коли не спалося, міг із тривогою прислухатися до мотору автомобіля, що випадково зупинявся біля парку. Час був надзвичайно тривожний: сталінські 30-ті. Чому ж Яворницького не заарештували? Найбільш вірогідною здається версія, що слідчі визнали його диваком, відірваним від навколишнього світу. Він не рвався до грошей, слави й почесей, жив минулим, яке ретельно вивчав. А в 1940 році один із останніх романтиків XIX століття залишив цей світ.

В чому ж феномен Дмитра Яворницького? Відійшли в минуле імперська і радянська доба, а світ Яворницького залишився. Він у його публікаціях (кількістю більше двохсот), в головній праці — «Історія запорізьких козаків». Про Яворницького нагадує музей в місті Дніпро, названий його іменем, кам'яні баби перед музеєм, будинок вченого і пам'ятник — де він стоїть із важким хрестом в руках, котрий проніс крізь все життя. А ще центральний проспект — імені Яворницького, по якому проносяться авто і йдуть заклопотані люди, не думаючи про того, хто колись був мешканцем їхнього міста. Але Яворницький з нами і в цьому справжній сила створеного ним світу. ■

Анатолій ШОРОХОВ

Місце фотографії в іконографічному мистецтві

Чи церкви можуть бути іконами? Це питання — щонайменше філософське, якщо не богословське. Тобто значно ширше й глибше. Маю тут на думці передусім дерев'яні церкви як артефакти, до яких у Польщі після акції «Вісла» поставилися з нечуваною ворожістю й вандалізмом.

Називаючи їх іконами, прагну повернути їм гідність як сакральним об'єктам і водночас — винятковим витворам мистецтва, які досі відчувають у Польщі чийсь злий подих. Користуючись нагодою, нагадаю тут декілька думок щодо філософії ікони. Роблю це з огляду на те, що слово «ікона» теж не сприймають у Польщі з належною повагою й часто зловживають ним, навіть вульгаризують його, називаючи так, наприклад, знаменитостей. А тим часом ікона — це не тільки образ, а й богослов'я святості людського тіла, воскресле і наповнене Святим Духом. Отже, воно вимагає поваги.

Проте особливу увагу хочу присвятити місцю фотографії в іконографічному мистецтві. Адже сумніваюся у тому, чи правомірно вживаю слово «ікона», якщо володію тільки світлинами — тобто результатом технічного відтворення, а не творення образів, як це відбувається під час іконописання. Стоїмо в цьому випадку на дуже непевному ґрунті, зважаючи на те, що богослов'я ікони досі не висловилися щодо місця фотографії в іконографічному мистецтві. Може, тому, що це порівняно нова думка, яка, хоч і зродилася у VIII столітті, посправжньому почала розвиватися лише в XX столітті. Щоправда, вона віддавна існувала разом із богослов'ям слова. А отже, є насправді два богослов'я — ікони та слова, що ще більше ускладнює наше розумування.

Звідси й сумніви з приводу того, чи фотографію і його твори можна порівнювати з іконописцем? Думаю, тут важливо відповісти на два запитання: чи він робить свої світлини з думкою про їхню сакральну (чи принаймні побожну, зокрема й історичну) придатність? Чи він духовно підготовлений до фотографування та чи відчуває Боже натхнення, а отже — дозвіл творити образ із ознаками ікони, який набуває видимої форми вже як готова світлина? Відповівши на ці питання, можливо, вдалося би трохи знівелювати відмінності між фотографом і художником. Адже обоє вони, створюючи свої образи, послуговуються світлом — однаковою у певному сенсі матерією, з тією лише різницею, що для першого це «сире світло», а другий використовує «матеріалізовані» фарби. Обоє також виконують одну й ту саму мистецьку роботу, а фотографу можна було би ще додатково порівняти з будівельником, бо за допомогою своїх світлин він точно відображає всі анатомічні деталі будівельної конструкції. У такий спосіб фотографію раніше немовби промовляли молитву, яка продовжувала життя церквам, над якими постійно висіла загроза руйнування. У Польщі було багато святинь, які залишилися вже тільки на світлинах і стали якщо не цілковитими, то принаймні «половинчастими іконами» для розглядання, а не для молитви. Для оглядання з побожною тугою, яка теж у певному сенсі є формою молитви, якщо, звісно, не брати до уваги того, що поняття «половинчаста ікона» не існує і невідомо, чи воно взагалі би прижилося.

Спробуймо заглибитися у проблему, щоби трохи прояснити думки. Отож, одне відомо віддавна: ікони є портретами (необов'язково точними) померлих, які живуть уже тільки в образах, тобто в уявній тілесності, яка після відтворення

стає медіумом. Саме такими є сенс і роль ікони. Церкви натомість теж мають певну «тілесність»: або іконографічну, або літургійну (тут маються на увазі віряни під час богослужіння), а ще — об'явлену євхаристійну. Беручи це до уваги, можна припустити, що не роблю помилки, називаючи святині іконами. Звісно, якщо помилкою не є моя впертість, із якою я намагаюся довести, що маю рацію.

Проблема, однак, полягає в тому, що наші церкви різні. Деякі — в доброму стані й функціонують і зараз. Але є такі, що були частково або повністю знищені та перестали виконувати роль храмів, хоча й зберегли певні елементи іконографічної тілесності. Тобто вони залишаються вже тільки сакральними артефактами, які сміливо можна назвати іконами. А що ми можемо сказати про церкви, які взагалі перестали існувати як будівлі? Про ті, які вже є лише на світлинах? Вони і далі існують як «фото-ікони» та як духовні цінності у пам'яті, тісно пов'язані з місцем колишнього розташування, постійно оживлюваним, відтворюваним у своїй святості під час оглядання світлин або відвідин кимось із вірян, до того ж — не конче колишніх. Бо з таких місць до нас і далі надходять імпульси з Божого й янгольського світу.

Ось такими є церкви, які було повністю зруйновані. Живуть, перебуваючи під опікою янголів — а можливо, ті навіть відбудували їх із якоїсь невидимої делікатної матерії. У такому разі немає значення, за допомогою якої техніки виконані ці ікони. Важливо лише те, що вони є, що свідчать про існування на цьому місці церковної будівлі, де залишився вже тільки *genius loci* (дух-опікун місця). І тоді здається, що світлини давніх церков — це, без сумніву, ікони, хоча б тому, що ми ні з чим іншим уже не можемо їх порівняти. ■

Про абстрактність дерев'яної церковної архітектури

У дерев'яних церквах є щось особливе, що можемо сміливо назвати архітектурною абстракцією. Адже кожен таку споруду можна було би легко розписати у згаданому стилі — так багато в них геометричних фігур, площин, ліній та інших символічних елементів. Тому немає нічого дивного в тому, що Юрій Новосільський, відомий художник і богослов, стверджував, що абстрактне мистецтво є найближчим до сакрального.

Гідним подиву є те, що дерев'яну церковну архітектуру творили аж ніяк не великі діячі, добре обізнані з мистецтвом. Це були люди з простою уявою. І, мабуть, саме тому кажуть, що абстракціонізм є найдавнішим, що він першим зродився у фантазії людей і зберігся донині. Чому я так багато уваги присвятив йому? Тому, що в ньому приховане майбутнє, передбачення того, що на нас чекає.

Можливо, ця абстрактність дерев'яної церковної архітектури з нібито безладно розкиданими по всій конструкції площинами й геометричними фігурами — на яких до того ж можна побачити несамоовиту гру світла й тіні, що в підсумку витворюють якусь виняткову пластичність образу цілої будівлі, — була не дуже зрозумілою для поляків. Вони були призначені до масивного стилю костелів, які своїми розмірами й масштабами мали символізувати велич і могутність Бога. А тим часом філософія дерев'яних церков протилежна. Абстрактний стиль робить їх легкими та сповненими динамікою, тому вірянин сам відчувається її частиною та — що найголовніше — не відчуває ані фізичної, ані духовної малості перед величиною

Бога. Тому що Богові не притаманно виявляти гординю, пишаючись своєю вагою. Йому потрібні люди як партнери, з якими можна постійно творити й поліпшувати світ.

Ба більше, кожна церква у своїх геометричних і водночас абстрактних площинах, фігурах і зовнішніх лініях, окрім легкості, є також надзвичайно музичною. І жоден інший спів не є настільки геометричним у своїй мелодії, як церковний, який ідеально пасує до абстрактної архітектури церков, особливо дерев'яних. Можна навіть сказати, що кожна з наших святинь — це справжній Октоїх (церковний співак). Достатньо поглянути на руки дяка або диригента, які під час літургії креслять у повітрі чіткі геометричні фігури: прямокутники, квадрати, трикутники, кола. Інакше кажучи, церковний спів — це чиста геометрія й абстракція. Отже, церковним конструкціям завдяки їхнім винятковим архітектонічним композиціям притаманна ще одна надзвичайна сакральна риса: коли наближаємося до них — вони нас заспокоюють, навіть коли тільки здалека дивимося на них — уже перебуваємо в контакті з Богом. Уже розпочинаємо з Ним розмову, немов-

би гублячи дорогою обтяжливий тягар сповнених турботами думок, які гнітять і переслідують нас, але до церкви увійти не можуть. Уже лише сам вигляд святині змушує їх покинути нас. Саме тому заходимо до церкви як до іншого світу — світу тиші, спокою, барвистих ікон та імпульсів надії, що проникають у серце.

Тож церковна архітектура, особливо дерев'яна, має для нас, вірян візантійського обряду, таке велике значення, адже постійно випромінює святую енергію, яка єднає нас із Богом і передає нам від Нього надію. Святиня допомагає помічати, розпізнавати й розуміти духовний сенс речей, бо сама по собі є носієм духовних цінностей. Польська римо-католицька церква знала, що робить, коли після акції «Вісла» навмисне дозволяла знищувати або руйнувати наші українські (бойківські й лемківські) храми. У такий спосіб нас із корінням вирвали з нашого церковного середовища та силою або іншими негідними способами пересадили на неродючий для нас ґрунт. ■

Сторінку підготував
Петро СКРІЙКА

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

«Pieśni z Kożyna», Stowarzyszenie Dziedzictwo Podlasia 2020.

Пісні з Кожина – вдруге на диску

Наприкінці 2020 року товариство «Спадщина Підляшшя» перевидало альбом «Пісні з Кожина» («Pieśni z Kożyna») із народним репертуаром одного з сіл Північного Підляшшя. Диск був записаний у 2011 році та швидко здобув визнання, отримуючи друге місце на конкурсі «Фонограма джерел» («Fonogram Źródła»), що його організувало Польське радіо. Тираж був досить скромний і розійшовся швидко. Тому з'явилася ідея відновити запис та через майже десять років знову поширювати серед людей кожинський фольклор.

Ініціаторкою запису була Улита Харитонюк – культурознавиця, вокалістка, збирачка народного фольклору Підляшшя. Коли кільканадцять років тому вона записувала твори у Сацях, селі у так званій «Країні відкритих

віконниць», одна зі співачок сказала їй: «Хочеш боульш пісень? То я тебе заберу до Кожина». Так почалася багатолітня та доволі плідна співпраця з народними співачками з села, розташованого біля річки Нарви, – Марією Денисюк (1928 року народження) та Марією Яким'юк (1928–2020). Робота з першою з них продовжується досі, її прикладом став минулорічний проект «Кожинська музична традиція – Марія Денисюк», реалізований Союзом українців Підляшшя за кошти Міністерства культури і національної спадщини.

«Пісні з Кожина» – це цінна збірка традиційного репертуару одного села. Вона містить 38 творів та розповідей співачок про колишнє життя та місце, яке в ньому займали співи, традиційні обряди тощо. Три твори виконав ансамбль «Полудниці» з Білостока. У книжечці до перевиданого альбому доданий текст д-ра габ. Пйотра Дагліга про кожинський репертуар та альбом.

Твори, записані на диску, – різножанрові. Це архаїчні весняні пісні – огульки, ліричні, жнивні, весільні, народні колядки та різні приспівки, зокрема жартівливі. Жінки виконують їх своєю рідною українською говіркою. Подекуди помітний вплив української літературної та російської мов.

Дуже цінні перш за все архаїчні колядки, які співали малій дитині або молодому подружжю: «A wrapa Karola» («А в папа Кароля»), «Oj jasna krasna» («Ой ясна-красна»), «Oj po przybonci» («Ой по призбонці»). Архаїчний та речесивний характер мають також колишні весняні, жнивні та весільні твори. У багатьох селах уже неможливо відтворити такий репертуар.

Серед необрядових пісень знайдемо доволі оригінальні приклади, як хоча

б «Iszli lachi na try trachi» («Ішли ляхи на три трахи»). Хоча починається вона словами давнього історичного козацького твору, який виконували колись також на Підляшші (про що свідчать записи з інших сіл), насправді це – жартівлива пісня про жителів сусіднього села Ляхи (у місцевій говірці – Ляхі), складена мешканцями Кожина. Історію її виникнення розповідають жінки на платівці.

На диску знайдемо як місцеві підляські твори, співані у багатьох селах, наприклад, «Posieju ja ohuroczki» («Посією я огурочки»), так і загальновідомі українські: «Noczek tyhuseńka» («Ночка тихусенька», варіант відомої «Ніч яка місячна»), або «Poszła matę na sioło» («Пошла маті на сьоло»). Помітні також російські впливи, хоча б у пісні «Dolina dolinuszka» («Доліна долинушка»), у якій місцеві українські слова переплітаються з російськими.

Варто сказати, що багато загальноукраїнських та російських творів потрапило на Підляшшя після «біженства» 1915 року. Привезені з інших україномовних земель пісні швидко злилися з місцевим репертуаром, бо ж підляшани без жодних проблем замінювали літературну мову місцевою говіркою. Тому часто важко сказати, чи якийсь твір – старий місцевий, чи його привезли біженці з інших територій. Зате російські пісні, які часом пробували українізувати, але назагал залишали в оригіналі, поволі забуваються. Попри те, що ще кілька десяти років тому вони були дуже популярними у підляських селах, зараз знаходяться найчастіше поза увагою дослідників як менш цінний елемент фольклору. В альбомі російські впливи знайдемо у трьох піснях, однак коли точно з'явилися ці твори в місце-

вій традиції – невідомо, бо й нема вже в кого про це запитати.

Слухаючи диск, варто звернути увагу не лише на репертуар, але й на розповіді жінок, народжених ще до II Світової війни. Кожинські співачки описують світ, якого вже немає та якого за кілька років ніхто не буде пам'ятати. Коментарі цього найстаршого підляського покоління доволі цікаві та часто дотепні, як-от до останньої пісні «Oj do domu bałamuto» («Ой додому баламуте»), що її виконували на кінець сімейних урочистостей. «Уже як розходяться люде, – пояснює пані Марія Денисюк, – а ще ж не хоче іти, бо напівся, то береш, тягнеш і кричиш „Додому баламуте, ході ж“».

З описів жінок виринає картина не легкого життя, але все-таки цей колишній світ здається співачкам кращим та нормальнішим. Трапляються також іронічні коментарі до сьогодишньої дійсності, які стосуються, наприклад, сучасних весіль. Бо тепер не святкують так, як колись, – три дні, але «за одну нуоч і замучаться». Нині під час урочистості немає можливості продовжувати колишню традицію, молода не ховає вже грошей за пазуху, коли вінчається, бо «тепер всьо голе, нема пазухі». Отже, знайомлячись із альбомом, варто не оминати також ці, часто коротенькі, коментарі, та послухати місцеву архаїчну говірку.

Перевидання диска стало можливим завдяки підтримці Міністерства культури і національної спадщини та співпраці з Інститутом музики і танцю. Зацікавлені виданням можуть звертатися безпосередньо до товариства «Спадщина Підляшшя» за електронною адресою stow.dziedzictwopodlasia@gmail.com. ■

Людмила ЛАБОВИЧ

Тетяна Яловчак, «Підкори свій Еверест. Як поразку перетворити на перемогу». Київ: Наш формат, 2020. – 144 с.

Стати першою українкою, яка...

Коли я вперше побачила назву цієї книги, навіть на секунду не припустила, що вона про справжній Еверест. Назва видалася такою символічною, подумалося, що це чергова мотиваційна книга чергової психологині. Де в чому я не помилилася, авторка – справді психологиня і вона до своєї дійсно цінної та цікавої історії про сходження на найвищу вершину світу додає трохи менторства. Але, на щастя, це книги не зіпсувало і не збило з пантелику від основної ідеї: як воно, підкорити справжній Еверест?

Відкриваючи книгу, перш за все зчитуємо імпульсивний характер авторки, про який вона і сама пише чимало. На початку книги Тетяна описує своє дитинство на Донбасі, у Селідовому, де вона по-справжньому загартувалася, бо щоб пробитися далі і жити краще, аніж родина, в якій вона виросла, потрібно було чимало працювати над собою. Про родину Яловчак пише з теплом, у книзі є кілька історій про життя кухарки з шкільної їдальні – її мами та водія – її батька. Та найбільше уваги у книзі, звісно, присвячено рішення, підготовці та сходженню на вершину. І хоча на момент написання і виходу книги авторка вже підкорила 7 найвищих вершин на різних материках, в тому числі й пік Вінсон в Антарктиді, центральною точкою в цій книзі є саме Еверест – як символ чогось наймогутнішого, як найвища точка, якої можна досягти альпіністами.

Ще одна важлива для українців проблема, яку авторка піднімає у своїй книзі, – це питання внутрішньо переміщених осіб, адже самій Тетяні у 2014-му, як і приблизно мільйону інших українців Донбасу, довелося шукати собі нове місце для життя. Багато хто наважився емігрувати закордон, дехто – не зміг покинути рідної домівки і нині вимушено перебуває в окупації. Яловчак переїхала в Київ і розповідає у книжці, зокрема, як важко було шукати житло, адже з пропискою Донецької та Луганської областей у перші роки війни квартири було знайти дійсно складно. Хоча авторка і потерпала від несправедливості, але врешті знайшла добрих людей і справжніх друзів, які допомогли їй вирішити житлове пи-

тання. Наступними і більш важливими речами на той час були підготовка до сходження на світові вершини і пошук фінансової підтримки експедиції на Джомолунгму (як називають Еверест місцеві жителі).

У книзі дуже добре видно світогляд авторки, адже психологічна підготовка, характер, реакції на кризові ситуації – це найважливіші показники готовності до сходження. Ніяка фізична підготовка не зупинить паніки, яка вбиває фавохов альпіністів-підкорювачів Евересту. Тетяна описує ситуації, які трапилися з нею, порівнює з відомими історіями загиблих і розповідає, що призводить до того, що альпініст втрачає пильність і може не повернутися додому.

Червоною ниткою в книзі проходить психологічна проблема авторки, неготовність до несподіваної перешкоди, яку вона зустріла. Навіть у назву книги рефреном винесено: «Як поразку перетворити на перемогу?» Поразка? Але хіба це поразка – бути рекордсменкою та вижити після експедиції на Еверест, де гинуть тисячі? Яловчак заявляла в українській пресі, а також на увесь світ, що стане першою українкою, яка підкорить Еверест. Вся кампанія по пошуку спонсорів, по здійсненню мрії самої Тетяни була побудована на тому, що жінка принесе вишитий рушник як символ України на найвищу точку світу і сфотографується там з ним. Спонсорів вона так і не знайшла, довелося продати свою квартиру у Донецьку, аби не відмовлятися від мрії, але й інша умова теж не була виконана. За день до Тетяни на Еверест у складі попередньої групи піднялася інша українка – Ірина Га-

лай. Для нашої героїні це стало справжньою внутрішньою поразкою, ударом, якого не витримала психіка. Авторка всю книгу рефлексує щодо цього моменту і зрештою зізнається, що проходила довгу психологічну реабілітацію у спеціаліста, аби прийти до тями. Після цієї поразки Яловчак вирішила не здаватися і стати першою українкою, яка підкорить 7 найвищих вершин усіх континентів. Деякі з них на той момент уже були підкорені, адже альпінізмом Тетяна зацікавилася задовго до Евересту, тому справа була почата, залишалося довести її до кінця. І вже через рік з хвостиком, у 2017-му, жінка виконала програму «7 вершин», яку до неї завершили лише четверо українців, і всі чоловіки!

До написання книги Тетяна Яловчак уже проводила мотиваційні виступи на різних подіях, тому в книгу вона перенесла певні психологічні заклики щодо постановки цілей, віри у себе і переконання, що для людини, яка щиро і всією душею чогось прагне, немає нічого неможливого. З прочитаного створюється враження, та й авторка цього не приховує, що для неї було важливо стати першою. Першою жінкою в чомусь, першою українкою, першою людиною, яка... Вона обрала непростий шлях до першості і за день до сходження (яка іронія!) її обігнала інша українка, тож Тетяні довелося прикласти ще більших зусиль, щоб не впасти у депресію і таки стати в чомусь першою. Авторка вирішила продовжити почате – підкоряти вершини будь-якою ціною і це їй вдалося. ■

Жанна КУЗНЕЦОВА

Вітання від віцепрезидентки СКУ у Східній Європі, голови Конгресу українців Естонії

Щирі вітання з нагоди проведення зборів Об'єднання українців Польщі, на яких було обрано нового очільника — Мирослава Скірку.

ОУП є довголітнім членом Світового конгресу українців. Під проводом Петра Тими ОУП проводило велику роботу щодо збереження ідентичності української громади Польщі та популяризації української культури. Велика йому дяка за цю жертовну працю.

В Польщі зосереджена найбільша серед усіх країн європейського континенту кількість українців. Польща також є важливим стратегічним партнером України. З огляду на ці два фактори діяльність ОУП щодо згуртування та розвитку української громади і підтримки України є дуже важливою.

Найщиріші вітання новообраному голові ОУП Мирославові Скірці з побажанням наснаги до успішної праці на посаді очільника української громади Польщі.

Віра Коник

Відійшли...

З сумом прийняли ми вістку, що за океаном, у Флориді, де він жив десятки років, 1 липня 2019 року, у 82-річному віці помер наш Друг

РЕДАКТОР МИХАЙЛО ДЗВІНКА

у 1967-1973 роках журналіст
«Нашого слова».

Михайло, як лемко, насамперед був відповідальний за редагування «Лемківської сторінки». Зацікавлення і знання були у нього широкі, тож наш тижневик тих років рясніє статтями його авторства про культурні події в українській громаді. Передовсім Михайло глибоко і фахово представляв фестивалі української культури, починаючи від свята у Сяноку 1967 року. Останніми роками на сторінках «Нашого слова» редактор Михайло Дзвінка представляв свої роздуми про літературне життя у вільній Україні та аналізував місце молоді держави у християнському світі. Цій темі він присвятив кілька книжок. Включався теж у збагачення ювілейного номера газети (2016 року), надсилаючи цікаві спогади і спостереження зі спільного «нашеслівського» дружнього життя. Майже до останніх днів свого життя Михайло був на зв'язку з нами і читав тижневик. Однак останнім часом замовк, що будило наш неспокій... і аж тепер виявилось, що Михайло несподівано покинув цей світ та спочив в американській землі у містечку Брандентон у Флориді.

Вічна йому пам'ять!

Близьким Покійного, які проживають на Вроцлавщині, складаємо наші щирі співчуття.

Колектив редакції «Наше слово»

Ми засмучені, що 26 березня 2021 року, після довгої боротьби із хворобою, на 77-му році життя пішов з живих наш Друг

бл. пам. РОМАН МУЖ

виселенець із Сокальщини, відданий українським справам на Щецинщині від початку організованого культурно-освітнього і релігійного життя громади. Сім'я, свідомо його жертвності, просила, щоб в останню похоронну дорогу йому не приносили квіти, а пожертвували на церковний іконостас у парафії Покрови Пресвятої Богородиці УГКЦ у Щеціні. Вічна йому пам'ять! Єднаємося з усіма близькими нашого Друга і складаємо наші співчуття.

*Об'єднання українців у Польщі,
Колектив редакції «Наше слово»*

1% на перемиську «шашкевичівку»

Шановні батьки, вчителі і друзі Комплексу загальноосвітніх шкіл №2 в Перемишлі — школи з українською мовою навчання! Заохочуємо Вас перерахувати 1% прибуткового податку за 2020 рік на нашу школу, вписуючи у податкову декларацію: **ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH** № 2 – 99890 KRS 0000207472 Розраховуємо на Ваше добре серце. Гарантуємо, що всі гроші будуть повністю призначені на потреби дітей і школи. **ДЯКУЄМО ЗА ВАШУ ПІДТРИМКУ!**

ПІДТРИМАЙ ВІДБУДОВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ПЕРЕМИШЛІ

**Фонд Український народний дім у Перемишлі,
Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu,
ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl, Poland
PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001
USD: 61 1600 1462 1838 9708 6000 0002
EUR: 07 1600 1462 1838 9708 6000 0004
SWIFT: PRABPLPK**

«Найбільш популярні українські пісні у Польщі»

В співаніку є 30 пісень, що їх найчастіше виконують українці у Польщі. Починається він з гімну, а закінчується лемківськими піснями. Текст подано і кирилицею, і латинкою, до кожного твору додані ноти. Ціна — 10 злотих. Замовити співанік можна за телефоном 787 141 769.

Ярославі Галик На прощання

Славко

Лемківщино
туги й журби
і дверей до кінця не відкритих
хоц би траву здоплати
сіно пахуче до руки взяти
посмотрити, як трава вітром хвилюється,
а зимом бук пукне з розпуки
і голосно тріск піде по лісі
лем повідж чому ТИ

Славко

чому, тяжко буде слухати
крику журавлів
вчора над ватром у Ждині
ялища похилилася
а вона безлюдна сумна
деси слід Твояй босой стопи
в каменях ватри загребався

Славко

ід гин
на небесні ватри
задуркай Господеві
про Сотню небесну
і війну і наше
щасливе і ваше нещасливе
без своєюй землі
москалем вбиваной

До позарани

Славко

до побачення

Вічна Тобі пам'ять

Олександр Маслей

Fundacja «ProMusicaViva»

понад 20 років будує польсько-українські музичні мости.

Перерахуйте 1% KRS: 0000045491

www.pmv.org.pl

1% на українську школу в Бартошицях

Звертаємося з проханням до людей доброї волі перерахувати 1% прибуткового податку за 2020 рік.

Ваша допомога необхідна для реалізації навчально-виховних завдань української школи в Бартошицях.

Stowarzyszenie «Kałyna» KRS: 0000208516

Ми вдячні BAM за дотеперішню підтримку

Управа відділу Об'єднання українців у Кошаліні
Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin
Дирекція комплексу українськомовних шкіл у Білому Борі
Управа Фонду ДЕКА
заохочують людей доброї волі переказати **1% прибуткового податку на підтримку КОМПЛЕКСУ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ШКІЛ У БІЛОМУ БОРІ ТА ПУНКТИВ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ** вписуючи у податкову декларацію PIT за 2020 рік.

Банківські дані:
Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin,
ul. Zwycięstwa 32, 75-037 Koszalin
Konto: Bank Millennium S.A.
nr 34 1160 2202 0000 0000 3295 8076

KRS: 0000138192

NIP 669 23 40 671

z dopiskiem: «pomoc na rzecz dzieci ze szkoły w Białym Borze i punktów nauczania».

Ми виділимо кошти на наукові та соціальні стипендії для дітей, а також на підтримку навчальних пунктів.

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Igor Isajew (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: <http://ukraincy.org.pl>, <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. **Nakład** 2500 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie

www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl

lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

